

Politiets brug af undercoveragenter i bagudrettede efterforskninger

The use of undercover agents by the police in retrospective investigations

af KAROLINE DAHL

Den 14. maj 2024 tog Højesteret for første gang stilling til, hvorvidt anvendelsen af beviser indsamlet i en bagudrettet efterforskning ved brug af en infiltrator kunne indgå som bevis i en straffesag. Problemstillingerne, som Højesterets kendelse angår, har været inspiration for udarbejdelsen af nærværende afhandling.

I afhandlingen undersøges politiets brug af undercoveragenter i bagudrettet efterforskning med det formål at identificere den juridiske ramme samt de udfordringer og betænkeligheder, der opstår ved denne efterforskningsmetode. Der fokuseres særligt på, hvornår en samtale mellem en politiagent og en mistænkt får karakter af en afhøring, og om efterforskningsmetoden i den forbindelse er i strid med selvinkrimineringsforbuddet og retten til tavshed i henhold til dansk og international ret.

Afhandlingen indeholder ligeledes en komparativ analyse for at udpege forskelle og ligheder mellem det norske og danske syn på infiltration i bagudrettet efterforskning, herunder om Højesteret og de norske domstole tillægger de samme faktorer betydning ved vurderingen af lovligheden af efterforskningsmetoden.

Afslutningsvis indeholder afhandlingen en vurdering af mulighederne for at regulere efterforskningsmetoden ved lov, herunder de potentielle fordele og ulemper ved en sådan regulering.

Abstract

This paper examines the use of undercover agents in retrospective investigations (widely referred to as ‘cold cases’) and aims to identify the corresponding legal framework as well as the concerns and challenges of the investigation method. In order to do so, the paper incorporates legislation and case law from Denmark and Norway. Case law from the European Court of Human Rights will be included as well.

The first section of the paper provides an overview of the regulation pertaining to the use of undercover agents, namely the method of infiltration, wherein undercover agents are placed in the environment of a suspect in order to obtain information about suspected criminal activities.

The second part of the paper examines the potential challenges stemming from the use of infiltration in cold cases, using the murder case of Louise Borglit as an illustration. In this case, the Supreme Court ruled on 14 May 2024 that evidence, obtained through an infiltrator wearing an A/V recorder while imprisoned with the suspect, was eligible for use by the prosecution. This marked the first time this investigation method was employed by the Danish police, and

although the Supreme Court allowed the evidence to be included in the proceedings, the case highlights a number of issues associated with the method.

The main question pertaining to the use of undercover agents in cold cases concerns the conversation between the undercover agent and the suspect, particularly whether this can be characterized as an informal conversation or an interrogation. In the latter case, the suspect must be informed of his right to remain silent. In practice, however, it is very difficult to distinguish between these forms of conversation during the infiltration and, as a consequence, the agent risks violating the rights of the suspect. The right to remain silent and to not incriminate oneself is also protected by Article 6 of the ECHR (the right to a fair trial). The paper concludes that, if the conversations are voluntary in nature and the suspect is not subjected to undue pressure by the agent, the conversations will not be characterized by the court as an interrogation.

Finally, the paper discusses whether infiltration in a retrospective investigation should be regulated by law, including the advantages and drawbacks of doing so. The paper concludes that it would be prudent to regulate the investigation method while also acknowledging that establishing clear guidelines for the investigation method is likely to prove a difficult endeavour.

Indholdsfortegnelse

Abstract	1
<hr/> <hr/>	
Kapitel 1. Introduktion	3
1.1. Indledning, formål og problemstillinger	3
1.2. Metoder, opgavens struktur og afgrænsning	4
Kapitel 2. Den retlige ramme for infiltration	5
2.1. Anvendelsen af agenter i dansk ret	5
2.1.1. Fremad- og bagudrettet efterforskning	9
2.2. Menneskeretlige aspekter af anvendelsen af agenter	10
Kapitel 3. Infiltration i en bagudrettet efterforskning	11
3.1. Drabet i Elverparken og indsættelsen af agent Frank	11
3.2. EMRK art. 8	12
3.2.1. Legalitetskravet i Borglit-sagen	13
3.2.1.1. Fortolkning af resultatet	14
3.3. Var infiltrationen saglig og proportionel?	15
3.4. Infiltration af indsatte	15
3.4.1. Særligt sårbar	15
3.4.2. Etablering af samværet	16
3.4.3. Sammenfatning	17
3.5. Den retlige ramme for afhøringer	18
3.5.1. Retsplejelovens § 750 og § 752	18
3.5.2. Hvornår har samtalen karakter af en afhøring?	18
3.5.3. Begrebet 'sigtet'	19
3.5.4. Forbud mod selvinkriminering og retten til tavshed	21
3.5.5. Var T beskyttet af RPL og EMRK's regler?	23
3.6. Afhøringsproblematikkerne i Borglit-sagen	23
3.6.1. Utilbørligt pres	24
3.6.1.1. Agentens dækhistorier	24
3.6.1.2. Øvrige oplysninger fra agenten	25

3.6.1.3. Sammenfatning.....	25
3.6.2. Agenten og T's samtaler.....	25
3.6.2.1. Frivillighed.....	25
3.6.2.2. Afhøringsmomenter.....	26
3.6.2.3. Sammenfatning.....	27
3.7. Ulovlig tilvejebragte beviser (EMRK).....	27
3.7.1. Krænkelser af EMRK art. 8, stk. 2 i Borglit-sagen.....	28
3.7.2. Krænkelser af EMRK art. 6 i Borglit-sagen.....	28
3.7.3. Sammenfatning.....	29
3.8. Kan Højesterets kendelse tillægges præjudikatværdi?.....	29
Kapitel 4. Komparativ analyse mellem dansk og norsk ret.....	31
4.1. Den juridiske ramme.....	31
4.1.1. Definitioner.....	31
4.1.2. Formålet med efterforskningsmetoderne.....	32
4.1.3. Betingelserne for brug af infiltration som efterforskningsmetode.....	32
4.1.4. Selvinkrimineringsforbuddet og retten til tavshed.....	33
4.1.5. Beslutningskompetence ved anvendelse af infiltration.....	33
4.2. Retspraksis.....	34
4.2.1. Rt-1999-1269.....	34
4.2.2. HR-2019-1747-U.....	35
4.2.3. LA-2023-58271.....	36
4.3. Sammenfatning.....	37
Kapitel 5. Bør efterforskningsmetoden lovreguleres?.....	37
Kapitel 6. Konklusion.....	39
Litteraturliste.....	40
Artikler, afhandlinger mv. (alfabetisk).....	40
Bøger (alfabetisk).....	40
Lovgivning.....	41
Danske love, forarbejder m.v.....	41
Norske love, forarbejder m.v.....	42
Folkeretlige retsakter.....	42
Domme, kendelser m.v.....	42
Danske afgørelser (kronologisk).....	42
Norske afgørelser (kronologisk).....	43
Praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (kronologisk).....	44
Hjemmesider (kronologisk).....	45

Kapitel 1. Introduktion

1.1. Indledning, formål og problemstillinger

I Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 blev de utraditionelle efterforskningsmetoder *agentvirksomhed* og *infiltration* beskrevet og fastlagt. Mens agentvirksomhed siden 1986 har været reguleret i retsplejelovens (RPL) §§ 754 a-e, befinder infiltration sig fortsat som en del af den nedre grænse af agentvirksomhed, der ikke er selvstændigt lovreguleret.¹

¹ Om den nedre grænse af agentvirksomhed se afsnit 2.1.

Infiltration blev i lighed med agentvirksomhed beskrevet i 1984-betænkningen i relation til en aktiv og fremadrettet efterforskning. I Danmark har infiltration i en bagudrettet efterforskning indtil nu været ulovreguleret, uafklaret og ubeskrevet.² Den 14. maj 2024 tog Højesteret for første gang stilling til, hvorvidt anvendelsen af beviser indsamlet i en bagudrettet efterforskning ved brug af en infiltrator kan indgå som bevis i en straffesag. Problemstillingerne som Højesterets kendelse angår har været inspiration for udarbejdelsen af dette speciale.

Et centralt spørgsmål i sagen var, om samtalerne mellem agenten og den mistænkte kunne karakteriseres som en afhøring, uden at den mistænkte blev gjort bekendt med, at han ikke havde pligt til at udtale sig i henhold til bestemmelsen i RPL § 752, stk. 1.

Retten til ikke at udtale sig og forbuddet mod selvinkriminering er grundlæggende rettigheder i dansk og international ret. Da formålet med infiltration i høj grad er at fremkalde en forklaring for så vidt muligt at afdække den infiltreredes skyld eller uskyld, opstår der en række retlige og etiske spørgsmål ved anvendelsen af metoden. Disse spørgsmål tager navnlig sigte på, hvorvidt samtalerne kan karakteriseres som frivillige, og hvorvidt agenten ved utilbørligt pres har fremprovokeret den mistænkes forklaringer.

Formålet med dette speciale er derfor at undersøge politiets muligheder for at anvende undercoveragenter i bagudrettet efterforskning. På den baggrund tages der afsæt i følgende problemstillinger:

- 1) Hvad er den retlige ramme for politiets anvendelse af undercoveragenter og bør infiltration i en bagudrettet efterforskning lovreguleres?
- 2) Hvilke udfordringer og betænkeligheder opstår ved brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning?

Den retlige ramme for politiets anvendelse af undercoveragenter behandles i kapitel 2 og 3, mens spørgsmålet om hvorvidt infiltration i en bagudrettet efterforskning skal lovreguleres behandles i kapitel 4 og 5. Udfordringer og betænkeligheder, der opstår ved brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning adresseres i kapitel 3 og 4. Problemstillingerne vil blive analyseret i forhold til dansk og norsk ret. Desuden vil praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol blive inddraget.

1.2. Metoder, opgavens struktur og afgrænsning

Der tages i nærværende speciale afsæt i den retsdogmatiske metode med det formål at beskrive, fortolke og systematisere gældende ret.³ I specialets kapitel 2 vil retsplejelovens regler om agentvirksomhed og Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1023/1984 blive gennemgået, da de danner grundlag for brugen af undercoveragenter i fremadrettet efterforskning. Desuden vil dansk retspraksis og litteratur samt praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol blive inddraget.

I specialets kapitel 3 vil Højesterets kendelse af 14. maj 2024⁴ inddrages som den primære kilde. Problemstillingerne i sagen vil blive gennemgået ved inddragelse af lovgivning, retspraksis og litteratur.

---

² Om fremad- og bagudrettet efterforskning se afsnit 2.1.1.

³ Evald (2024) s. 203 f.

⁴ SS-106/2023-HJR

I specialets kapitel 4 vil der gøres brug af den komparative metode ved inddragelse af norsk ret.⁵ Norsk ret inddrages som inspirationskilde⁶ og formålet er at undersøge ligheder og forskelle mellem dansk og norsk håndtering af politiets brug af undercoveragenter i bagudrettet efterforskning.⁷

Da efterforskningsmetoden indtil for nyligt var uprøvet i dansk ret, vil øvrige retssystemer med retspraksis og lovgivning på området være relevant at inddrage, herunder amerikansk og canadisk ret.⁸ I modsætning til Danmark og Norge, hvis retssystemer falder under kategorien *civil law*, hører retssystemerne i USA og Canada under *common law*.⁹ Selvom landene ikke tilhører samme retsfamilie som Danmark, er deres sagsmateriale vedrørende brugen af agenter i fremad- og bagudrettet efterforskning yderst interessant som fortolkningsbidrag til den danske retstilling.

Canada har gennem deres Royal Canadian Mounted Police brugt "Mr. Big"-scenarier i cold cases (uopklarede sager) med formålet om at fremkalde tilståelser fra mistænkte.¹⁰ USA har ligeledes anvendt agenter i cold cases, og i mange af disse sager var det afgørende, hvorvidt samtalerne havde karakter af en afhøring.¹¹ På grund af nærværende speciales begrænsede formelle rammer og den sammenlignelige karakter mellem norsk og dansk ret, vil der ikke blive foretaget en nærmere undersøgelse af canadisk og amerikansk ret, men blot en konstatering om udbredelsen og anvendelsen af undercoveragenter i bagudrettet efterforskning i andre retssystemer.

I specialets kapitel 5 gøres der overvejelser om den danske retstilling med inddragelse af retspolitiske betragtninger, hvormed forstås forslag til ændringer i retstilstanden og argumenter herfor.¹²

Kapitel 2. Den retlige ramme for infiltration

2.1. Anvendelsen af agenter i dansk ret

Efterforskningen er den første og indledende fase i en straffesag. Det følger af RPL § 742, stk. 2, at politiet kan iværksætte en efterforskning, når der er en rimelig formodning om, at et strafbart forhold, der forfølges af det offentlige, er begået. Efterforskningen iværksættes enten på baggrund af en anmeldelse eller ex officio af politiet, jf. RPL § 742, stk. 2.

En efterforskning karakteriseres sædvanligvis ved, at den iværksættes efter, at forbrydelsen er begået.¹³ Politiet kan under efterforskningen gøre brug af forskellige efterforskningsmetoder,

---

⁵ Evald (2024) s. 182 ff.

⁶ Ibid. s. 176

⁷ Ibid. s. 175

⁸ Ibid. s. 177

⁹ Ibid. s. 186

¹⁰ Se bl.a. Craig, Meaghan. Global News. *How do Mr. Big sting operations work.* (2018)

¹¹ Ved undersøgelse af retstilstanden i USA, har jeg haft kontakt til min tidligere professor på San Diego State University, USA (Judge, San Diego Superior Court, Blaine K. Bowman), der om problemstillingen har skrevet: »In many cases focus is on whether the undercover officer asked any questions, or merely listened to the suspect voluntarily offering information. Miranda right only apply to custodial interrogations. If there is no interrogation, Miranda does not apply.«

¹² Evald (2024) s. 157 ff.

¹³ Bet. 1984, s. 125

hvor formålet er at klarlægge hvorvidt betingelserne for at pålægge strafansvar er til stede, fremskaffe beviser og oplysninger til brug for sagen samt forberedelse af sagens behandling ved retten, jf. RPL § 743.

Imidlertid adskiller visse former for kriminalitet sig på afgørende måder fra traditionel kriminalitet, f.eks. de såkaldte offerløse forbrydelser som narkotikakriminalitet.¹⁴ I takt med en stigning af især narkotikaforbrydelser er politiets muligheder for at anvende ikke-traditionelle efterforskningskridt ligeledes blevet forøget, herunder ved anvendelse af en mere aktiv og fremrettet efterforskning.¹⁵

I 1984-betænkningen beskrives »aktiv efterforskning« som dækkende over forskellige efterforskningsmidler, der alle har karakter af, at politiet ikke blot søger at opklare anmeldte forbrydelser, men »er med i marken« og foretager undersøgelser samtidig med, at kriminalitet er på forsøgsstadiet eller er ved at blive begået.¹⁶ Politiets efterforskning relaterer sig derfor ikke blot til situationer, hvor et strafbart forhold er begået og herefter anmeldt, jf. RPL § 742, stk. 2, men også til de tilfælde, hvor kriminaliteten endnu ikke er begået eller afsluttet.

Agentvirksomhed er et af de aktive efterforskningsmetoder, som politiet kan gøre brug af. Aktiv efterforskning omfatter både indgreb, der kan defineres som straffeprocessuelle tvangsindgreb og indgreb, der ikke kan.¹⁷¹⁸ Strafferetsplejeudvalget nåede i 1984-betænkningen til enighed om, at agentvirksomhed ikke udgør et straffeprocessuelt tvangsindgreb, da der ikke gøres indgreb i en individuel beskyttelsesinteresse.¹⁹ Selvom efterforskningskridtet ikke kan karakteriseres som et straffeprocessuelt tvangsindgreb, nåede Strafferetsplejeudvalget frem til, at efterforskningsmetoden er forbundet med betænkeligheder, hvorfor agentvirksomhed skulle undergives en form for regulering.²⁰

Reglerne om politiets brug af agentvirksomhed findes i RPL §§ 754 a-754 e.²¹ Bestemmelserne blev indført i RPL ved lov nr. 319 af 4. juni 1986. De er senere ændret ved navnlig lov nr. 436 af 10. juni 2003 og lov nr. 967 af 26. juni 2020. Lovændringen i 2020 indførte den nugældende retstilstand.

Agentvirksomhed er et særligt efterforskningskridt, hvor politiet som led i efterforskningen af en lovovertrædelse foranlediger, at der tilbydes bistand til (første led) eller træffes foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogen til (andet led) at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen, jf. RPL § 754 a, stk. 1. Efter første led skal initiativet udgå fra politiet, hvorfor aktionen falder uden for agentbegrebet, hvis initiativet udgår fra den mistænkte, jf. »foranlediger« og »tilbydes bistand«. I modsætning hertil omfatter andet led de tilfælde, hvor initiativet udgår fra den mistænkte og politiet herefter træffer foranstaltninger. Det er endvidere afgørende, at der

---

¹⁴ Ibid. s. 125

¹⁵ Ibid. s. 125

¹⁶ Ibid. s. 126

¹⁷ Ibid. s. 126

¹⁸ Se Gammeltoft-Hansen (1981) s. 44 for definition af *straffeprocessuelle tvangsindgreb*. Se også specialets afsnit 3.2.1.

¹⁹ Se Gammeltoft (1979) s. 16 for samme resultat. I den forbindelse bemærkes det, at Gammeltoft-Hansen var en del af Strafferetsplejeudvalget, der skrev 1984-betænkningen

²⁰ Bet. 1984, s. 152

²¹ RPL § 754 d-e vil ikke blive uddybet i specialet. Se nærmere om RPL § 754 d i Kistrup m.fl. (2024) s. 457 f. og Bormann m.fl. (2024) s. 224 f., samt om RPL § 754 e i Kistrup m.fl. (2024) s. 453 og Bormann m.fl. (2024) s. 225

ikke er tale om en tilfældig opstået situation, men et tilrettelagt arrangement, der påvirker nogen til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse.²²

Agentvirksomhed må ifølge RPL § 754 b, stk. 2, 1. pkt. alene udføres af polititjenestemænd og ansatte i politiet med særlige efterforskningsmæssige kvalifikationer. Sidstnævnte persongruppe blev tilføjet ved lovændringen i 2020. Ifølge RPL § 754 b, stk. 2, 2. pkt. kan civile personer efter aftale med politiet yde bistand til at udføre eller fortsætte den lovovertrædelse, der efterforskes, når den bistand, der ydes, er yderst beskeden i forhold til lovovertrædelsen.

For at politiet kan gøre brug af agentvirksomhed som metode, skal de materielle betingelser i RPL § 754 a, stk. 1, nr. 1-3 tillige være opfyldt. Derudover indeholder RPL § 754 c, stk. 1, en processuel regel om, at brugen af agenter kun må ske efter forudgående retskendelse. Såfremt øjemedet forsvindes, kan retskendelsen indhentes efterfølgende, jf. RPL § 754 c, stk. 3.

I 1984-betænkningen lagde udvalget til grund, at politiets ageren i agentsituationer har ligheder med de i straffelovens (STRFL) § 23 omhandlende medvirkenshandlinger, hvor den der ved »tilskyndelse, råd eller dåd« medvirker til gerningen.²³ Udvalget nåede frem til, at politiets handlinger altid objektivt vil være omfattet af medvirkningsbegrebet.²⁴ Udover at medvirkningsbegrebet skal være opfyldt, skal politiet i et vist omfang udvise en særlig aktivitet, hvor de aktivt indtræder og deltager i det kriminelle handlingsforløb.²⁵

Agenten må ikke foretage handlinger, der bevirker til en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed, jf. RPL § 754 b, stk. 1. Ved reguleringen af agentvirksomhed sondres der mellem den øvre og nedre grænse, hvor RPL § 754 b, stk. 1 regulerer den øvre grænse mellem tilladelig og utilladelig agentvirksomhed, dvs. det såkaldte provokationsforbud.²⁶

Som udgangspunkt kan politiets overskridelse af provokationsforbuddet ikke fritage den tiltalte for strafansvar.²⁷ Dette udgangspunkt er tæt forbundet med den materielle sandheds princip. Princippet opfattes ofte som en særlig garanti for den mistænkte, men formålet er ikke blot at beskytte den uskyldige, men også at sikre den skyldiges domfældelse.²⁸ I straffesager påhviler det dommeren at finde frem til den materielle sandhed,^{29,30} hvorfor politiets overskridelse af provokationsforbuddet som udgangspunkt ikke fritager den tiltalte for strafansvar. Det kan dog tillægges betydning ved strafudmålingen, herunder nedsættelse af straffen eller, efter omstændighederne, strafbortfald.³¹

Som eksempel fra retspraksis, kan der henvises til U 2002.340 H, hvor Højesterets flertal nåede frem til, at forsøget på indførsel af kokain var fremkaldt af en person, der var agent for det østrigske politi, og agentens adfærd ville have været i strid med provokationsforbuddet, hvis den havde været udøvet på initiativ af dansk politi. Flertallet i Højesteret nåede frem til, at »overskridelse af provokationsforbuddet efter forarbejderne til agentreglerne ikke skal fritage gerningsmanden for ansvar, medmindre der foreligger særlige omstændigheder, men at der

---

²² Bet. 1984, s. 157 f.

²³ Ibid. s. 156 f.

²⁴ Ibid. s. 157

²⁵ Kistrup m.fl. (2023) s. 449

²⁶ Bet. 1984, s. 163

²⁷ Ibid. s. 193 f.

²⁸ Kistrup m.fl. (2023) s. 28 f.

²⁹ Ibid. s. 28 f.

³⁰ Se i modsætning hertil forhandlingsmaksimen i civile retssager. Se nærmere i Kistrup m.fl. (2023) s. 28 f.

³¹ Bet. 1984, s. 193 f.

eventuelt kunne tages hensyn hertil ved strafudmålingen.« Der var ikke grundlag for strafbortfald, men flertallet udtalte, at det ikke kunne afvises, at agenten ved overskridelse af provokationsforbuddet havde forøget lovovertrædelsens grovhed, hvilket kunne tillægges betydning ved strafudmålingen. En dissenterende dommer ville frifinde de tiltalte for det nævnte forhold. I TfK2023.449 fandt landsretten efter en samlet vurdering også, at der ikke var sket en overskridelse af provokationsforbuddet i RPL § 754 b, stk. 1.

Den nedre grænse for agentvirksomhed går mellem agentvirksomhed, der undergives særlig regulering og den efterforskning, der alene finder sted ved hjælp af almindelig efterforskningsskridt.³²³³ Den nedre grænse omfatter de former for efterforskning, der nok er aktiv og udadrettet, men ikke karakteriseres som at »tilbyde bistand« eller »træffe foranstaltninger med henblik på at tilskynde nogen til at [...]«. Det kan f.eks. være skygning af personer, overvågning af adresser og andre former for observation af mistænkte eller kriminelle miljøer.³⁴

Agentreglerne finder heller ikke anvendelse, hvis en person kun optræder som *meddeler* for politiet.³⁵ I Rigsadvokatmeddelelsen om meddelere og civile agenter³⁶ defineres en meddeler som:

»en person uden for politiet, der i et vist systematisk omfang efter aftale med politiet gennem nogen tid giver informationer til politiet om andre persons planlagte eller begåede kriminalitet eller i øvrigt om personer, der tilhører et kriminelt miljø.«

Hvis meddeleren tager del i den lovovertrædelse, som efterforskningen angår, vil den pågældende virksomhed kunne karakteriseres som agentvirksomhed.³⁷

Den nedre grænse omfatter også de såkaldte *lokke-situationer*, hvor politiet foranlediger, at nogen eller noget bliver genstand (offer) for en lovovertrædelse. Hvis politiet ikke optræder som et potentielt offer, men under dække som f.eks. krænker eller pædofil, vil politiet udøve en sådan aktivitet, der er omfattet af STRFL § 23. Efterforskningsskridtet vil have karakter af agentvirksomhed, da den pågældende reelt bliver medgerningsmand.³⁸ Se hertil U 2012.2225 Ø, der er nærmere beskrevet i artiklen U.2017B.95 af Lasse Lund Madsen.

Infiltration falder som udgangspunkt også uden for agentreglernes anvendelsesområde. Infiltration er ikke defineret i RPL, men ifølge Hans Gammeltoft-Hansen dækker begrebet over et bredt spektrum af politivirksomhed fra meddelervirksomhed til en afsluttende agent provocateur-adfærd.³⁹

---

³² Ibid. s. 155 f.

³³ Den nedre grænse omfatter eksempelvis RPL § 754 a, stk. 2, hvor første led navnlig sigter på de såkaldte kontrollerede leverancer, mens tilskyndelse efter andet led består i politiets erhvervelse af rettigheder m.v., der i et nærmere bestemt omfang er udbudt på internettet. Se nærmere om kontrollerede leverancer i Bet. 1984, s. 127. Se nærmere om andet led i Henricson (2022) s. 417

³⁴ Bet. 1984, s. 159

³⁵ Bet. 1984, s. 159-160

³⁶ CIR1H nr. 9125 af 01/01/2022

³⁷ Bet. 1984, s. 159-160. Se også nærmere om *meddelere* i Kistrup m.fl., s. 460-462

³⁸ Bet. 1984, s. 160-162

³⁹ Gammeltoft-Hansen, U.1979 B.1, s. 15

I 1984-betænkningen beskrives infiltration som en situation, hvor en person efter aftale med politiet »søger kontakt i et kriminelt miljø for at kunne give politiet oplysninger.«⁴⁰ Dette gælder også de tilfælde, hvor infiltratoren deltager i kriminelle handlinger for at gøre sig mere troværdig i miljøet.⁴¹

Hvis lovovertrædelsen, som infiltratoren udøver indflydelse på, er den samme lovovertrædelse som efterforskningen angår, kan der være tale om foranstaltninger, der ligger over den nedre grænse, og derfor er omfattet af agentreglernes regulering.⁴² For at agentreglerne finder anvendelse, skal der være identifikation mellem den efterforskede lovovertrædelse og lovovertrædelsen, som infiltratoren udøver indflydelse på, jf. ordlyden i RPL § 754 a, stk. 1, »[...] med henblik på at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte lovovertrædelsen.«⁴³ Med andre ord vil mindre kriminalitet, som efterforskningen ikke retter sig imod, som den pågældende deltager i, ikke være omfattet af reguleringen.⁴⁴

2.1.1. Fremad- og bagudrettet efterforskning

I forbindelse med politiets efterforskningsarbejde sondres der mellem den proaktive og fremadrettede efterforskning over for den reaktive og bagudrettede efterforskning.⁴⁵ Den *aktive efterforskning* beskrevet i 1984-betænkningen relaterer sig i høj grad til den fremadrettede efterforskning, der iværksættes på et tidligere tidspunkt end den traditionelle efterforskning, som iværksættes efter, at forbrydelsen er begået.⁴⁶ Bagudrettet efterforskning iværksættes når forbrydelsen er fuldbyrdet.

Hvis politiet efterforsker en lovovertrædelse, der er fuldbyrdet på tidspunktet for politiets efterforskning, er gerningsindholdet i RPL § 754 a, stk. 1 ikke opfyldt, hvorfor agentvirksomhed ikke kan anvendes i en bagudrettet efterforskning.⁴⁷ Dette bekræftede daværende justitsminister Nick Hækkerup, da Folketingets Retsudvalg den 22. juni 2021 spurgte, om ministeren ville redegøre for brugen af politiagenter i bagudrettet efterforskning.⁴⁸ I sammenhæng med sit svar anmodede justitsministeren også Rigspolitiet om en udtalelse vedrørende politiets mulighed for at infiltrere kriminelle miljøer som led i den bagudrettede efterforskning. Denne besvarelse af 26. august 2021 fremgår af Folketingets hjemmeside som et *fortroligt dokument*. Det er derfor uvist, hvordan justitsministeren i august 2021 forholdt sig til brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning.⁴⁹

I dansk litteratur er infiltration hovedsageligt beskrevet ved aktiv og fremadrettet efterforskning, hvor politiet indsætter infiltratoren i kriminelle eller potentielle kriminelle miljøer for at forhindre en forbrydelse, der endnu ikke er begået.⁵⁰ Politiets mulighed for at indsætte en infiltrator efter forbrydelsen er begået, er ikke nærmere reguleret i retsplejeloven eller nærmere beskrevet i bekendtgørelser, cirkulærer m.v.

---

⁴⁰ Bet. 1984, s. 160

⁴¹ Ibid. s. 160

⁴² Ibid. s. 160

⁴³ Ibid. s. 160

⁴⁴ Ibid. s. 160

⁴⁵ Henricson (2022) s. 375

⁴⁶ Bet. 1984, s. 126

⁴⁷ Henricson (2022) s. 413

⁴⁸ Justitsministerens bevarelse af 02.06.21

⁴⁹ Justitsministerens supplerende svar af 26.08.21

⁵⁰ Bet. 1984, s. 160

Hvordan lovgiver og domstolene forholder sig til efterforskningsmetoden – herunder beviser indsamlet på denne måde – har indtil nu været ubesvaret i dansk ret. Dette har Højesteret nu taget stilling til, og en nærmere analyse af deres kendelse af 14. maj 2024 ses under kapitel 3.

2.2. Menneskeretlige aspekter af anvendelsen af agenter

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) er inkorporeret i dansk ret,⁵¹ hvorfor Danmark er forpligtet af de retlige standarder, der udvikles af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) ved fortolkningen af konventionens rettigheder.⁵² Det undersøges derfor, om anvendelsen af undercoveragenter er i strid med EMRK art. 6, stk. 1, og hvilke faktorer EMD tillægger betydning.

Det følger af EMRK art. 6, stk. 1, at enhver har ret til en retfærdig rettergang (*fair trial*) angående en mod ham rettet anklage for en forbrydelse. EMD har fastlagt, at vurderingen af bevismidlernes lovlighed først og fremmest undersøges af de nationale domstole, mens EMD's opgave er at undersøge, hvorvidt en straffesag ud fra en samlet vurdering er retfærdig, og bedømme måden, hvorpå beviserne er blevet tilvejebragt. Følgende fremgår af Teixeira de Castro v. Portugal, præmis 34:

»The Court reiterates that the admissibility of evidence is primarily a matter for regulation by national law and as a general rule it is for the national courts to assess the evidence before them. The Court's task under the Convention is not to give a ruling as to whether statements of witnesses were properly admitted as evidence, but rather to ascertain whether the proceedings as a whole, including the way in which evidence was taken, were fair[...]«

EMD foretager en helhedsvurdering af den nationale proces, når de vurderer, om retten til en retfærdig rettergang er opfyldt.⁵³

Vedrørende anvendelsen af undercoveragenter, har EMD i en lang række sager forholdt sig til brugen heraf i fremadrettet efterforskning, herunder om anvendelsen var i strid med retten til retfærdig rettergang i medfør af EMRK art. 6, stk. 1. EMD anerkender udfordringerne ved bekæmpelse af visse former for kriminalitet og nødvendigheden for anvendelsen af særlige efterforskningsmetoder, herunder brugen af civilklædte betjente, som infiltrerer kriminelle miljøer eller brugen af beviser tilvejebragt på en sådan måde.⁵⁴ Anvendelsen af undercoveragenter er ikke i sig selv i strid med EMRK art. 6, stk. 1, så længe der er klare og forudsigelige procedure med brugen af metoden.⁵⁵

Teixeira de Castro v. Portugal er en af de tidligere afgørelser, som danner grundlag for de af EMD udstrakte retningslinjer om anvendelsen af undercoveragenter. I sagen foretog EMD en vurdering af, hvorvidt forbrydelsen vil være begået uden politiagenternes involvering. I præmis 39 fremgår følgende:

»In the light of all these considerations, the Court concludes that the two police officers' actions went beyond those of undercover agents because they instigated

---

⁵¹ EMRK er inkorporeret ved lov nr. 285 af 29. april 1992

⁵² Kjølbro (2023) s. 15 ff.

⁵³ Kjølbro (2023) s. 657

⁵⁴ Se Khudobin v. Russia § 128 og Kjølbro (2023) s. 672

⁵⁵ Se Ramanuskas v. Lithuania, § 51

the offence and there is nothing to suggest that without their intervention it would have been committed.«

EMD konkluderede, at undercoveragenterne med deres handlinger havde fremprovokeret en ellers ikke begået kriminel handling. Som konsekvens heraf forelå der en krænkelse af EMRK art. 6, stk. 1. I senere afgørelser har EMD betegnet dette som »*the substantive test of incitement*«⁵⁶ og i Ramanuskas v. Lithuania, præmis 55, er *incitement* beskrevet som følgende:

*»Police incitement occurs where the officers involved [...] do not confine themselves to investigating criminal activity in an essentially passive manner, but exert such an influence on the subject as to incite the commission of an offence that would otherwise not have been committed, in order to make it possible to establish the offence, that is, to provide evidence and institute a prosecution [...]»*⁵⁷⁵⁸

Ifølge EMD er det afgørende, om politiet har tilskyndet nogen til at begå en forbrydelse, som ellers ikke ville være begået. Der er derfor en forskel mellem EMD's provokationsforbud og provokationsforbuddet i RPL § 754 b, stk. 1, hvor agenten ikke må foretage handlinger, der bevirker til en forøgelse af lovovertrædelsens omfang eller grovhed.

En anden forskel foreligger i, at EMD ikke tillægger det betydning, om politiet objektivt har medvirket til forbrydelsen. I modsætning til dansk ret, hvor agentvirksomhed er selvstændigt reguleret i RPL, og de øvrige kategorier såsom infiltration ikke er, er det ifølge EMD uden betydning, om politiet udøver agentvirksomhed eller infiltration. Det afgørende er, om politiaktionen har fremprovokeret forbrydelsen eller ej.⁵⁹⁶⁰

Kapitel 3. Infiltration i en bagudrettet efterforskning

Det følgende beskriver udfordringer og retlige problemer, der kan opstå ved anvendelsen af infiltration i en bagudrettet efterforskning. I den forbindelse vil der blive foretaget en analyse af Højesterets kendelse af 14. maj 2024 (SS-106/2023-HJR). Der perspektiveres desuden til EMD's afgørelse Allan v. The United Kingdom, dom af 05.11.02, der omfatter en rækkeigheder med samt forskelle til Højesterets afgørelse.

3.1. Drabet i Elverparken og indsættelsen af agent Frank

Den 4. november 2016 blev den 32-årige højgravide Louise Borglit dræbt af adskillige knivstik i Elverparken i Herlev. Den 27. oktober 2020 indsatte Politiets Efterretningstjeneste (PET) undercoveragenten Frank i Enner Mark Fængsel sammen med manden, der siden hen er blevet tiltalt for drabet. Straffesagen mod manden (herefter T) begyndte i maj 2023. Sagen har imidlertid været sat på pause, mens domstolene tog stilling til, hvorvidt beviser i form af videooptagelser med lyd, personbårne lydoptagelser, vidneforklaring og optagelser af rumaflytninger

⁵⁶ Ordet '*incitement*' oversættes til '*tilskyndelse*' og minder om det danske begreb '*provokation*'

⁵⁷ Synonymt for '*incitement*' er '*entrapment*' blevet anvendt i bl.a. Bannikova v. Russia §§ 35-37

⁵⁸ Se også den "processuelle test" af tilskyndelse i Kjølbro (2023) s. 672. Testen vil ikke blive nævnt yderligere i specialet

⁵⁹ Henricson (2022), s. 413 og Lentz (2019) s. 137

⁶⁰ Se nærmere om selvinkrimineringsforbuddet i medfør af EMRK art. 6, stk. 1 og uskyldsformodningen i medfør af EMRK art. 6, stk. 2 under afsnit 3.5.4.

af T's samtaler med agenten under T's afsoning af en otteårig fængselsdom kunne indgå som bevis i straffesagen.⁶¹

Det afgørende spørgsmål, som nu er afgjort af Højesteret, var, om det var foreneligt med RPL §§ 750 og 752 og EMRK art. 6, stk. 1, og art. 8, stk. 2, at tillade beviserne tilvejebragt ved brug af agent Frank ført under hovedforhandlingen.

3.2. EMRK art. 8

EMRK art. 8 omfatter retten til respekt for privatliv, familieliv, hjem og korrespondance.⁶² Begrebet 'privatliv' er et autonomt konventionsbegreb, der ikke udtømmende kan defineres. Det omfatter en persons (indadvendte) ret til personlig valgt livsførelse, samt dennes ønske om at skærme sig fra uønskede dele af omverdenen. Desuden omfatter det en persons (udadvendte) ret til at etablere og udvikle relationer til andre personer og omverdenen.⁶³

Det er retten til at etablere og udvikle relationer, som infiltrationen synes at gøre indgreb i. Når en undercoveragent indleder et bekendtskab med en borger med formålet om at få informationer om dennes kriminelle handlinger, kan man forestille sig, at den pågældende helst ville have været fri for denne kontakt, hvis han vidste, at han talte med en politiagent.⁶⁴ Det følger dog af praksis fra EMD, at politiets anvendelse af hemmelige politiagenter i efterforskningen ikke i sig selv udgør en krænkelse af den mistænkte ret til privatliv.⁶⁵ Følgende fremgår af Lüdi mod Schweiz, præmis 40:

»On the other hand, the Court agrees with the Government that in the present case the use of an undercover agent did not, either alone or in combination with the telephone interception, affect private life within the meaning of Article 8 (art. 8).«

Det følger af praksis fra EMD, at hvis politiet som led i efterforskningen organiserer og medvirker til, at privatpersoner bliver hemmeligt overvåget og aflyttet, vil indgrebet dog udgøre en krænkelse af den aflyttedes privatliv, jf. EMRK art. 8, stk. 1. Se Khan v. The United Kingdom, hvor EMD, fandt, at politiets hemmelige aflytning udgjorde et indgreb i klagers rettigheder i EMRK art. 8, stk. 1.⁶⁶ Se også Lysyuk v. Ukraine, præmis 51, hvor følgende fremgår:

»Having regard to the fact that the recording was organised and carried out with the authorities' involvement, in this case direct, it falls within the ambit of Article 8 of the Convention even if conducted in private premises with the consent of or at the invitation of the premises' private owner [...]«

EMRK art. 8, stk. 1 er ikke en absolut bestemmelse, hvorfor myndighederne kan gøre indgreb i en rettighed beskyttet af stk. 1, hvis tre betingelser er opfyldt, jf. EMRK art. 8, stk. 2. Indgrebet skal 1) være i overensstemmelse med loven (legalitetskrav), 2) varetage ét eller flere af de

---

⁶¹ Den tiltalte gjorde også gældende, at kriminalforsorgens personale i strid med RPL § 774 har været benyttet til at efterforske mod ham. Højesteret fandt ikke, at RPL § 774 var overtrådt.

⁶² Familieliv, hjem og korrespondance falder uden for specialets analyse. Se nærmere om disse begreber i Kjølbro (2003) s. 879 ff., s. 885 ff. og s. 889 ff.

⁶³ Halleskov & Terkelsen (2023) s. 299

⁶⁴ Lentz (2019) s. 142

⁶⁵ Kjølbro (2023), s. 874

⁶⁶ Se Khan v. The United Kingdom § 36

opregnede lovlige hensyn i stk. 1 (krav om lovligt formål) og 3) være nødvendigt i et demokratisk samfund (proportionalitetskrav).⁶⁷⁶⁸

Legalitetskravet udspringer af retsstatsprincippet (*rule of law*) som sikrer mod magtfordrejning og vilkårlighed.⁶⁹ Legalitetskravet indeholder et hjemmelskrav, hvilket indebærer, at et indgreb skal foretages i overensstemmelse med nationale regler. Det er ikke en forudsætning, at indgrebet har hjemmel i formel lov, hvorfor f.eks. bekendtgørelser, uskreven ret og retspraksis efter omstændighederne kan opfylde kravet.⁷⁰ Det afgørende er, at der efter national ret er tale om en lov. Endelig udleder EMD processuelle garantier af forbuddet om vilkårlighed, herunder bl.a. retten til efterprøvelse af legalitetskravets overholdelse.⁷¹

3.2.1. Legalitetskravet i Borglit-sagen

I Borglit-sagen tog domstolene stilling til om indgrebene mod T, der navnlig bestod af rumaflytninger af T's celle i Enner Mark Fængsel samt besøgsrum og T's celle i Nørre Snede Fængsel, og dels af aflytninger, der var foretaget af en polititjenestemand med skjult aflytningsudstyr, var i strid med EMRK art. 8, stk. 2.

Vedrørende rumaflytningerne fremgår det af sagen, at byretten i Glostrup ved tidligere kendelse i medfør af RPL § 781, stk. 1 og 5, jf. § 780, stk. 1, nr. 2, havde givet politiet tilladelse til at aflytte samtaler og udtalelser i en bestemt periode, der foregik i T's eller politiagentens celle i Enner Mark Fængsel. Derudover havde retten godkendt i medfør af RPL § 781, stk. 1 og 5, jf. § 780, stk. 1, nr. 2, og § 791 a, stk. 3, at politiet i en periode på fire uger måtte foretage rumaflytning og observationer ved hjælp af et tv-kamera i T's celle og fængslets besøgsrum i forbindelse med besøg hos T. Disse indgreb blev ved ni efterfølgende kendelser forlænget af retten.

Da politiet i overensstemmelse med retsplejeloven havde indhentet kendelser til indgrebene, fandt landsretten, at der i forhold til disse beviser ikke var et spørgsmål om tilsidesættelse af legalitetskravet efter EMRK art. 8, stk. 2. I lighed hermed bemærkede Højesteret følgende:

»Aflytningerne af Ts og Franks celler i Enner Mark Fængsel og rumaflytningen og observation med tv-kamera af Ts celle samt besøgsrum i Nørre Snede Fængsel var godkendt af retten.«⁷²

På den baggrund fandt domstolene ikke, at der forelå en krænkelse af EMRK art. 8, stk. 2, i relation til disse indgreb.

Vedrørende optagelserne opnået ved personbåret aflytningsudstyr i et lukket fængsel påstod T, at det udgjorde et indgreb i retten til privatliv, og da sådant et indgreb ikke havde hjemmel i dansk ret, forelå der en krænkelse af EMRK art. 8, stk. 2.

Højesteret fandt i overensstemmelse med praksis fra EMD, at aflytningerne udgjorde et indgreb i T's privatliv, jf. EMRK art. 8, stk. 1. De anførte, at sådant et indgreb for at være i

⁶⁷ Halleskov & Terkelsen (2023) s. 302

⁶⁸ Se nærmere om kravet om lovligt formål og kravet om proportionalitet i Halleskov & Terkelsen (2023) s. 306 ff.

⁶⁹ Halleskov & Terkelsen (2023) s. 304

⁷⁰ Ibid. s. 304

⁷¹ Ibid. s. 304

⁷² SS-106/2023-HJR, s. 60

overensstemmelse med konventionen skal have hjemmel i lov, jf. EMRK art. 8, stk. 2. Højesteret fremhævede, at det ikke er »nærmere reguleret i retsplejeloven, om politiet må optage samtaler, som infiltratoren selv deltager i som led i infiltrationen.«⁷³

Modsat rumaflytningerne, der udgør et straffeprocessuelt tvangsindgreb godkendt af retten, har indsættelsen af agenten ikke været underlagt domstolskontrol.

PET har i en rapport af 20. april 2022 oplyst angående anvendelsen af en politiagent i efterforskningen, at spørgsmålet om brugen af en politiagent i den pågældende situation ikke har været forelagt retten.⁷⁴ Grunden hertil var, at politiet ved indsættelsen af agent Frank, cirka fire år efter drabet i Elverparken, ikke kan siges at have medvirket til en lovovertrædelse, hvorfor handlingen falder uden for ordlyden af RPL § 754 a. Da indgrebet ikke er omfattet af agentreglernes anvendelsesområde, var en forudgående retskendelse efter RPL § 754 c ikke indhentet.

Det fremgår af sagen, at de personbårne aflytninger blev iværksat på baggrund af en juridisk vurdering foretaget af Københavns Vestegns Politi, hvor politiet opstillede betingelser for samarbejdet mellem T og agenten. En kladde af den juridiske ramme for infiltrationen, der var udarbejdet af politiet den 19. oktober 2020, blev af anklagemyndigheden fremlagt for både landsretten og Højesteret. Følgende fremgik af denne:

- 1) »det er frivilligt for mistænkte at være sammen med UC« og
- 2) »hvis mistænkte, tilkendegiver, at han ikke vil tale om emnet, skal det respekteres i situationen, men er ikke til hinder for, at emnet tages op igen på et senere tidspunkt«

Højesteret fandt af de grunde, som var anført af landsretten, at legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2 ikke var opfyldt. Landsrettens fandt, at selvom der forelå en skriftlig instruks til den konkrete infiltration, var det ikke tilstrækkeligt til at opfylde legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2. Derudover bemærkede Højesteret i lighed med by- og landsretten, at en tilsidesættelse af legalitetskravet ikke er ensbetydende med, at aflytningerne ikke kan anvendes som bevis i sagen. Beviserne må vurderes i henhold til reglerne om ulovligt tilvejebragte beviser. Se nærmere herom under afsnit 3.7.1.

3.2.1.1. Fortolkning af resultatet

I forbindelse med Højesterets afgørelse overvejes det, om resultatet kan skabe problemer for politiets øvrige handlinger, der ikke kræver lovhjemmel (eller anden hjemmel) i dansk ret. Hans Gammeltoft-Hansen har defineret *straffeprocessuelle tvangsindgreb* således:

»En foranstaltning, der efter sit almindelige formål udføres som led i en straffeforfølgning, og hvorved der realiseres en strafbar gerningsbeskrivelse rettet mod legeme, frihed, fred, ære eller privat ejendomsret.«⁷⁵

Strafferetsplejeudvalget fremhævede i 1984-betænkningen følgende:

»For så vidt angår de efterforskningskridt, der ikke er tvangsindgreb - f.eks. politiafhøring af sigtede eller vidner, der jo ikke har pligt til at svare, eller

⁷³ SS-106/2023-HJR, s. 60

⁷⁴ SS-106/2023-HJR, s. 3

⁷⁵ Se Gammeltoft-Hansens (1981) s. 44

besigtigelse af offentligt tilgængelige gerningssteder – er der ikke behov for i loven at hjemle disse retsskridt.»⁷⁶

Efter dansk ret er der en række efterforskningskridt, der ikke reguleres i RPL og politiet har en række beføjelser til at anvende disse efterforskningskridt uden udtrykkelig hjemmel.⁷⁷ Det er navnlig handlinger, som enhver anden borger i samfundet lovligt kan foretage sig.

I den konkrete sag anførte Højesteret, at agentens personbårne aflytning var i strid med EMRK art. 8, stk. 2, fordi indgrebet ikke er nærmere reguleret. Da en lang række efterforskningskridt ikke er nærmere reguleret, følger det af dette resultat, at der er en vis usikkerhed i forhold til det omfang, dette gælder for øvrige ulovhjemlede efterforskningskridt. Såfremt dette, i yderste konsekvens, omfatter metoder såsom videoovervågning på et frit tilgængeligt sted, vil dette have betragtelige konsekvenser for politiets arbejde, da RPL alene regulerer de mere kvalificerede former for overvågning, jf. RPL § 791 a. Såfremt Højesterets kendelse skal fortolkes i den strengeste form, vil det være naturligt at drage den konklusion, at et individs menneskerettigheder også i sådanne tilfælde er krænket, om end denne fortolkning af kendelsen sandsynligvis er for vidtgående.

3.3. Var infiltrationen saglig og proportionel?

Når politiet foretager et almindeligt efterforskningskridt, skal det i den konkrete situation være sagligt og proportionelt. Om lovovertrædelsen vedrører en mere eller mindre alvorlig forbrydelse, så følger det af proportionalitetsprincippet, at indgrebet ikke må stå i misforhold til sagens betydning og indgrebets nødvendighed.

Da infiltration ikke er omfattet af RPL § 754 a eller i øvrigt er nærmere reguleret i RPL, fandt Højesteret, at infiltrationen kan iværksættes som følge af politiets almindelige efterforskningskompetence. Infiltrationen er derfor underlagt et almindeligt sagligheds- og proportionalitetskrav. Ved vurderingen af om indsættelsen af agenten var saglig og proportionel, lagde Højesteret på den ene side vægt på, at der var tale om en intensiv form for infiltration, at infiltrationen var rettet mod en mistænkt, der var indsat i et fængsel, at efterforskningen angik en allerede begået forbrydelse, og infiltrationen havde til formål via en form for kammeratskab at få oplysninger fra T, der muligvis kunne inkriminere sig selv. På den anden side lagde Højesteret vægt på forbrydelsens karakter, oplysninger om mistanken mod T, og at andre efterforskningsmuligheder var udtømte. Sagen handler om et uopklaret drab fra 2016, hvor en større og længevarende efterforskning havde vist sig resultatløs. Efter en samlet vurdering fandt Højesteret i lighed med landsretten, at politiets og anklagemyndighedens beslutning om indsættelsen af infiltratoren var saglig og proportionel.

3.4. Infiltration af indsatte

Udover en sagligheds- og proportionalitetsafvejning opstår der også retssikkerhedsmæssige spørgsmål i forhold til EMRK art. 6, stk. 1, når politiet indsætter en infiltrator i et fængsel.

3.4.1. Særligt sårbar

Ifølge praksis fra EMD er EMRK art. 6, stk. 1, ikke til hinder for brugen af undercover politioperationer.⁷⁸ Som udgangspunkt befinder en indsat sig dog i en særlig sårbar situation, hvorfor et fængsel ikke er en tryk ramme for infiltration.

⁷⁶ Bet. 1984, s. 13

⁷⁷ Ibid. s. 13

⁷⁸ Kjølbros (2023) s. 671 f. Se også nærmere herom under afsnit 2.2.

Højesteret konkluderede, at T, uanset belastningen ved at afsone straf i et fængsel, ikke havde fremstået som værende særligt sårbar i relation til agenten. Højesteret uddybede ikke nærmere, hvilke momenter, de tillagde betydning. Det følger dog af det oplyste, at T var tidligere kriminel. I modsætning til den rolle som agenten spillede, var T således ikke uvant med at opholde sig i et lukket fængsel. Han fremstod derfor som den erfarne i forhold til fængselsophold, herunder i lukkede fængsler. Ligeledes fremstod T både fysisk og psykisk overlegen i forhold til agenten.

Da Højesteret ikke henviste til ovenstående momenter, er det uklart, om Højesteret har tillagt alle eller nogle af momenterne betydning i deres vurdering. Både by- og landsretten fremhævede navnlig T's tidligere kriminalitet og fængselsophold sammenholdt med oplysninger om T i øvrigt. Derudover bemærkede byretten også, at T var afsoner af en fængselsdom og ikke varetægtsarrestant som klager i *Allan v. The United Kingdom*.⁷⁹

I *Allan v. The United Kingdom* (herefter Allan-sagen) var klager frihedsberøvet som arrestant og sigtet for mordet på en butiksbestyrer. Politiet anbragte H, der igennem længere tid havde fungeret som meddeler for politiet, i den samme celle som klager med det formål at fremskaffe informationer fra klager.⁸⁰ Både T i Borglit-sagen og klager i Allan-sagen var udsat for utraditionelle efterforskningsmetoder, mens de var frihedsberøvede.

I Allan-sagen var klager varetægtsfængslet for den lovovertrædelse, som politiet efterforskede. Han var under direkte pres som følge af politiets efterforskning, hvor han både før, under og efter placeringen af meddeleren, blev afhørt af politiet.⁸¹ I Borglit-sagen var T ikke varetægtsarrestant, men afsonede en dom på otte år for forsøg på manddrab af sin ekskæreste. Han blev i modsætning til klager i Allan-sagen ikke afhørt under infiltrationen, og selvom han tidligere af tre omgange var afhørt som mistænkt i sagen, var den seneste afhøring foregået cirka to år før indsættelsen af agent Frank. Henset til sagens omstændigheder, herunder at T ikke var varetægtsfængslet for den efterforskede lovovertrædelse, at drabet i Elverparken var begået cirka fire år inden infiltrationen, at T under infiltrationen ikke blev afhørt af politiet, og at han afsonede en lang fængselsstraf for forsøg på manddrab af en anden kvinde, må det formodes, at T ikke kunne anses at have befundet sig under samme pres som klager i Allan-sagen.

Da Højesteret ikke fremhævede dommen eller den omstændighed, at T var afsoner af en fængselsdom og ikke varetægtsarrestant, synes det ikke at have haft en afgørende rolle for afgørelsen.

3.4.2. Etablering af samværet

Som fremhævet i afsnit 3.2.1, fremgik det af kladden over den juridiske ramme for infiltrationen, at det skulle være frivilligt for T at være sammen med agenten.

For byretten havde T forklaret, at han blev overflyttet fra Nyborg Fængsel til Enner Mark Fængsel, hvor han skulle på en særligt sikret afdeling. I den forbindelse skulle han beslutte, hvem han gerne ville have fællesskab med, og den 30. oktober 2020 blev agent Frank bragt i forslag som T's fællesskabsmakker. T accepterede samværet med agenten. Agent Franks styringsofficer har til retten forklaret, at det var fængselspersonalet, der bestemte, hvem der havde

---

⁷⁹ *Allan v. The United Kingdom*, dom af 05.11.02

⁸⁰ Se *Allan v. The United Kingdom* § 52

⁸¹ Se *Allan v. The United Kingdom* § 52

fællesskab med hvem. Han havde ikke indflydelse på, hvilke celler, som agenten og T fik i fængslet.

Landsretten tilsluttede sig byrettens resultat om, at »*uanset tiltaltes begrænsede valgmuligheder med hensyn til en fællesskabsmakker på særlig sikret afdeling*«⁸² måtte samværet mellem T og agent Frank anses som frivilligt.

I modsætning til landsretten kommenterede Højesteret ikke på T's valgfrihed med hensyn til samværet med agenten, men fastslog, at alle samtalerne mellem dem foregik frivilligt og uden, at T blev udsat for et utilbørligt pres fra agenten i forhold til at tale om drabet. Det er derfor uvist, om Højesteret i tråd med de øvrige domstole vurderede, at samværet var frivilligt for T, til trods for de begrænsede valgmuligheder.

Netop spørgsmålet om frivilligheden af samværet, er et punkt, hvor Borglit-sagen adskiller sig fra Allan-sagen. Uagtet at politiet i begge sager foranledigede samværet i fængsler med det formål at skaffe informationer om de respektive drab, havde politiet i Allan-sagen foranlediget, at klager blev placeret i samme celle som meddeleren med hensigten om at lokke oplysninger ud af ham.⁸³ Klager havde derfor ikke den samme valgfrihed som T mellem at vælge fællesskabet til eller fra. Dette vurderes særligt ud fra PET's rapport af 20. april 2022 angående den juridiske vurdering, hvor det fremgik, at samværet foregik efter gældende regler i Enner Mark Fængsel med samtykke fra T og uden nærmere påvirkning fra politiet.

3.4.3. Sammenfatning

Til trods for at infiltration er et utraditionelt efterforskningskridt, og en indsat som udgangspunkt befinder sig i en særligt sårbar situation, kan efterforskningsmetoden ifølge Højesteret og praksis fra EMD anvendes i fængsler.

Da Højesteret bemærkede, at det er en belastning at afsone en fængselsstraf, og at den pågældende som udgangspunkt befinder sig i en særligt sårbar situation, må politiet være påpasselige med at anvende efterforskningsmetoden i fængsler. Henset til at Højesteret ikke fremhævede hvilke momenter, der blev tillagt betydning, kan det blot konstateres, at der foretages en vurdering af den tiltaltes konkrete situation, herunder om den kan karakteriseres som »særligt sårbar« i relation til infiltratoren.

Højesteret kommenterede ikke på frivilligheden af samværet, herunder om det var et væsentligt momentet i deres vurdering. Det konkluderes dog, at politiets indblanding var mindre indgribende i Borglit-sagen end i Allan-sagen. Selvom agent Frank blev bragt i forslag som T's fællesskabsmakker, og valgmulighederne på en særligt sikret afdeling er yderst begrænsede, har T haft en vis form for valgfrihed, som klager i Allan-sagen ikke havde. Hvis Højesterets resultat skal forstås sådan, at samværet også var frivilligt, så vidner resultatet om, at der ikke skal meget til, før samværet karakteriseres som frivilligt. Det kan heraf udledes, at politiet lovligt kan foranledige samværet, så længe den mistænkte kan vælge det fra eller til.

---

⁸² SS-106/2023-HJR, s. 13

⁸³ Se Allan v. The United Kingdom, § 13

3.5. Den retlige ramme for afhøringer

3.5.1. Retsplejelovens § 750 og § 752

Ved brugen af infiltration i en bagudrettet efterforskning opstår spørgsmålet, om undercoveragentens samtaler med den mistænkte har karakter af en afhøring, dog uden de sædvanlige retsgarantier i form af tilbud om forsvarerbistand og vejledning om retten til ikke at udtale sig.

Det følger af RPL § 750, 1. pkt. at politiet har ret til at foretage afhøringer under efterforskningen. Denne ret modsvares ikke af en pligt – hverken for den sigtede eller andre – til at udtale sig.⁸⁴ Selvom ingen har pligt til at udtale sig, er det ifølge RPL § 752, stk. 1 lovfæstet, at politiet inden afhøringen af en sigtet (i modsætning til en ikke-sigtet), udtrykkeligt skal gøre den pågældende bekendt med sigtelsen, og han ikke har pligt til at udtale sig.⁸⁵

En tilsidesættelse af kravet i RPL § 752, stk. 1 kan få betydning senere i sagen. Se for eksempel U 1997.336 V, hvor T af to omgange blev afhørt af politiet uden iagttagelse af RPL § 752, stk. 1, idet han ved første afhøring ikke formelt var sigtet, selvom han reelt måtte betragtes som sigtet for overtrædelse af færdselsloven. Vestre Landsret nåede frem til følgende:

»Konsekvensen af en tilsidesættelse af denne bestemmelse, der må anses som en væsentlig retssikkerhedsgaranti, må som hovedregel være, at de herved fremkomne oplysninger ikke kan bruges af anklagemyndigheden til skade for tiltalte.«⁸⁶

Da der ikke forelå særlige omstændigheder, der kunne føre til fravigelse af hovedreglen, var anklagemyndigheden afskåret fra at bruge afhøringerne som bevis i retten. Et grundlæggende princip i dansk strafferet er at finde frem til *den materielle sandhed*.⁸⁷ Dommen viser, at hvis den formelle fejl er en tilsidesættelse af en væsentlig retssikkerhedsgaranti, er hovedreglen, at beviset ikke kan indgå i sagen. Dommen viser også, at beviset kan indgå, selvom der foreligger en tilsidesættelse af RPL § 752, stk. 1, hvis der er *»særlige omstændigheder«*. Hvilke særlige omstændigheder dette omfatter, kan ikke udledes af dommen.

3.5.2. Hvornår har samtalen karakter af en afhøring?

Det fremgår ikke af retsplejeloven, hvornår en samtale har karakter af en afhøring eller en definition herpå. Spørgsmålet om politiets afhøringer blev drøftet på nordisk kriminalistmøde i Helsingfors i 1962.⁸⁸ Et udvalg nedsat af Justitsministeriet overvejede ved betænkning nr. 622/1971, hvorvidt der skulle indføres bestemmelser i loven til sikring af, at afhøringer finder sted under iagttagelse af lovens forskrifter.⁸⁹ Udvalget nåede i den forbindelse frem til følgende:

»Sikkerheden for, at politiet udøver sine beføjelser med rimelig hensyntagen til borgernes retssikkerhed beror efter udvalgets opfattelse i mindre grad på de formelle regler, der opstilles for politiets afhøringer og andre undersøgelser, end på den standard i faglig og etisk henseende, som indpræges politiet under undervisning på politiskolen, under uddannelsen i praksis og af traditionen for

---

⁸⁴ Dog med undtagelse af retsplejelovens § 750, 2. pkt. hvor man har pligt til at oplyse sit navn, adresse og fødselsdag, hvis adspurgt af politiet.

⁸⁵ Kistrup m.fl. (2023) s. 196 ff.

⁸⁶ U 1997.336 V

⁸⁷ Se nærmere om det materielle sandheds princip under afsnit 2.1. og Kistrup m.fl. (2023) s. 28-29

⁸⁸ Bet. 1971, s. 10

⁸⁹ Ibid. s. 10

politimæssigt efterforskningsarbejde her i landet, og på det forhold, at undersøgelsesarbejdet ledes af juridisk uddannede foresatte.»⁹⁰

Ifølge artiklen *Den Gode Afhøring* af Anne-Stina Sørensen, Lotte Kragh og Gyrithe Ulrich, der anvendes til undervisning på Politiskolen, skal politiet være bevidste om det, der kan beskrives som »*samtalens gear-skifte*«. ⁹¹ Dette omfatter det tidspunkt, hvor samtalen går fra at have karakter af en uformel samtale til at blive mere formel og have karakter af en afhøringsituation.

En afhøring er typisk nødvendig for at klarlægge omstændighederne i forbindelse med en konkret sag, og afhøringen er derfor en primær kilde til information, og et af politiets vigtigste efterforskningskridt. I Borglit-sagen blev en afhøring af byretten karakteriseret som følgende:

»En fast og konkret struktur, hvor afhøreren styrer samtalen og stiller spørgsmål med det formål at få informationer om et bestemt tema, og hvor den afhørte bliver spurgt til konkrete omstændigheder vedrørende den kriminalitet, der efterforskes.»⁹²

I de fleste tilfælde giver det ikke anledning til tvivl, hvornår der er tale om en politiafhøring. En politiafhøring er en ulige samtale mellem politimanden i dennes egenskab som myndighed overfor en person i dennes egenskab som f.eks. mistænkt, sigtet eller forurettet. Samtalen har ikke karakter af en ligeværdig, fri og åben dialog, men den styres overordnet set af politimanden. Dette er dog ikke ensbetydende med, at det er politimanden, der taler uafbrudt, stiller ledende spørgsmål eller ureflekteret griber til konfronterende spørgsmål og anklagende forhør. ⁹³ Dette stemmer også overens med RPL § 752, stk. 3, 1. pkt., hvor politiet ved gennemførelsen af afhøringen, ikke må stille kaptiøse og ledende spørgsmål til den sigtede, således at noget, som den sigtede har benægtet eller ikke erkendt, forudsættes tilstået. Som afhørings teknik må politiet heller ikke gøre brug af løfter, urigtige foregivender eller trusler til at fremme en tilståelse, jf. RPL § 752, stk. 3, 2. pkt.

Der kan opstå situationer, der kan opfattes i grænsetilfældet mellem den formelle afhøring og andre typer samtaler med politiet. Hvis politiet kommer i en situation, hvor den mistænkte uopfordret og spontant giver information om sagen, falder det uden for retsplejelovens bestemmelser om afhøring. ⁹⁴ Spørgsmålet om hvorvidt samtalerne mellem T og agenten i Borglit-sagen kan karakteriseres som en uformel samtale eller en afhøring gennemgås under afsnit 3.6.

3.5.3. Begrebet 'sigtet'

Når en person får status som *sigtet*, medfører det bl.a., at personen tillægges nogle retssikkerhedsgarantier og beskyttelsesforanstaltninger i form af vejledning om forsvarerbeskikkelse ⁹⁵ og vejledning om retten til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1. Sigtelse er dog et uskarpt kriterium, der ikke er nærmere defineret i retsplejeloven, hvorfor der kan opstå tvivl om, hvornår en person bør anses for sigtet. ⁹⁶ Hans Gammeltoft-Hansen har anført, at man går fra at være

---

⁹⁰ Ibid. s. 10

⁹¹ Sørensen m.fl. (2015) s. 1 – Se bilag 2 (Artiklen er fjernet i specialet)

⁹² SS-106/2023-HJR, s. 7

⁹³ Sørensen m.fl. (2015) s. 2 – Se bilag 2 (Artiklen er fjernet i specialet)

⁹⁴ Sørensen m.fl. (2015) s. 7 – Se bilag 2 (Artiklen er fjernet i specialet)

⁹⁵ Se BEK nr. 467 af 26/09/1978 § 1, stk. 1: Når sigtelsen vedrører en lovovertrædelse, der kan medføre højere straf end bøde, vejleder politiet den sigtet om adgangen til at begære en offentlig forsvarer beskikket sml. RPL § 731

⁹⁶ Kistrup m.fl. (2023) s. 179 ff.

mistænkt til sigtet, når der foreligger »omstændigheder, spor mv. som på objektivt grundlag og med rimelighed kan tale for hans mulige skyld«. ⁹⁷ Eva Smith har anført, at en person skal anses som sigtet, »når mistanken samler sig mod en bestemt person, og efterforskningen direkte retter sig mod ham og ikke mod en bredere kreds.« ⁹⁸

En person kan klart anses for sigtet i de tilfælde, hvor der formelt er rejst en sigtelse. Tilsvarende vil personen kunne anses for sigtet, hvis politiet gør brug af særlige tvangsindgreb, der kun kan bringes i anvendelse, såfremt der foreligger en sigtelse. Dette omfatter eksempelvis varetægtsfængsling, jf. RPL § 762. ⁹⁹

Hvis der opstår tvivl om, hvorvidt en person kan anses for sigtet, er der en formodning for, at vedkommende må anses som sigtet og derfor få de retsgarantier og beføjelser som medfølger. ¹⁰⁰ Der kan være situationer, hvor politiet mistænker flere personer for at have begået forbrydelsen, hvorfor der opstår tvivl om, hvem gerningsmanden er. I denne situation bør sigtelsen som udgangspunkt rejses, når kredsen af mistænkte indskrænkes. Det kan endvidere være uklart, om der er begået en forbrydelse, men samtidig være klart, hvem gerningsmanden er. Da den mistænkte i denne situation ofte vil have behov for partsbeføjelser, forsvarsbeskikkelse mv., er det nærliggende at betragte ham som sigtet. ¹⁰¹ Det afgørende er ikke, om den pågældende formelt er sigtet, herunder er blevet bekendt med sigtelsen, men om personen reelt må anses for sigtet.

I Borglit-sagen var T mistænkt for drabet i Elverparken. Han var inden infiltration afhørt tre gange i sagen. I den forbindelse havde politiet vurderet, at mistanken mod ham ikke var af en sådan styrke, at der var grundlag for at sigte ham. Han blev i stedet »afhørt med sigtets retstilling«. I praksis er der opstået en mellemform, hvorefter en person kan afhøres med en sigtets retstilling. ¹⁰² Det er ikke entydigt klart, hvilke rettigheder, der gives den mistænkte, men i Borglit-sagen vurderede politiet, at mistanken var af en sådan styrke, at T fik beskikket en forsvarer. Derudover blev han gjort bekendt med, at han ikke havde pligt til at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1.

Om adgangen til forsvarsbeskikkelse indtræder ved mellemformen, er ikke udtrykkeligt afgjort. Det fremgår af U 1999.1744 Ø, at Østre Landsret lagde til grund, at den omstændighed at personen var afhørt uden sigtelse, men med sigtets rettigheder ikke medførte, at der var hjemmel i RPL § 731 og § 732 til beskikkelse af en forsvarer. I U 2012.272 H var og kunne de tiltalte ikke anses for sigtet, hvorfor Højesteret tiltrådte landsrettens afgørelse, hvorefter der i RPL § 731 og § 732 ikke var hjemmel til forsvarsbeskikkelse. I modsætning hertil anfører Hans Gammeltoft-Hansen, at den pågældende opnår fuld adgang til benyttelse af en forsvarer mv. ¹⁰³ Tilsvarende fandt landsretten i U 2018.429/1 Ø, at X, uanset at han ikke formelt var sigtet, måtte anses for sigtet, og under hensyntagen til sagens beskaffenhed skulle anmodningen om forsvarsbeskikkelse tages til følge, jf. RPL § 732, stk. 1 eller dennes analogi. ¹⁰⁴

---

⁹⁷ Gammeltoft-Hansen (1989) s. 13

⁹⁸ Smith (2015) s. 37

⁹⁹ Kistrup m.fl. (2023) s. 179

¹⁰⁰ Ibid. s. 211

¹⁰¹ Ibid. s. 211

¹⁰² Ibid. s. 180 f.

¹⁰³ Gammeltoft-Hansen (1989) s. 12

¹⁰⁴ Kistrup m.fl. (2023) s. 181. Se også nærmere om *afhøring med sigtets retstilling* i Per Lindegaards artikel U.1983B.79

Mellemformen har derfor også sine usikkerheder, men henset til den uskarpe overgang og flydende grænse mellem at være mistænkt og sigtet, anvender politiet mellemformen for at undgå påstande om, at retssikkerhedsgarantien i især RPL § 752, stk. 1 er tilsidesat. Politiet sikrer hovedsageligt, at den afhørte gøres bekendt med en rettighed, som han i forvejen har, nemlig at han ikke har pligt til at udtale sig under en politiafhøring.¹⁰⁵

Under en infiltration bliver den mistænkte ikke gjort bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig. Det er derfor afgørende, om samtalen mellem agenten og den mistænkte får karakter af en afhøring, hvor den mistænkte reelt må anses for sigtet, og reglerne i RPL § 752, stk. 1, finder anvendelse. Vedrørende dette spørgsmål i relation til Borglit-sagen, se under afsnit 3.5.5.

3.5.4. Forbud mod selvinkriminering og retten til tavshed

Som fremhævet i ovenstående kapitel har ingen pligt til at udtale sig. Retten til tavshed er tæt forbundet med selvinkrimineringsforbuddet, der i et vist omfang er lovfæstet i dansk ret.¹⁰⁶ I medfør af RPL § 752, stk. 1, skal den sigtede inden afhøringen, udtrykkeligt gøres bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig. Bestemmelsen finder også anvendelse ved indenretlig afhøring, jf. RPL § 754, stk. 1. Derudover skal den tiltalte under hovedforhandlingen gøres bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig, jf. RPL § 861, stk. 1 sammenholdt med RPL § 863, stk. 1, hvorved tiltalte spørges, om han er villig til at afgive forklaring. Det fremgår endvidere af RPL § 171, stk. 2, nr. 1, at et vidne ikke har pligt til at afgive forklaring, hvis den pågældende vil udsætte sig selv for straf eller tab.

Forbuddet mod selvinkriminering er et udtryk for, at den pågældende ikke skal skaffe beviser mod sig selv. Det påhviler anklagemyndigheden at løfte bevisbyrden for, at tiltalte uden for enhver rimelig tvivl er skyldig, jf. princippet *in dubio pro reo*.¹⁰⁷ Dette følger også af uskyldsformodningen i EMRK art. 6, stk. 2.¹⁰⁸ Da det er anklagemyndighedens opgave at løfte bevisbyrden, vil det udgøre en krænkelse af EMRK, hvis den pågældende pålægges at bevise sin uskyld.¹⁰⁹

Selvinkrimineringsforbuddet og retten til tavshed fremgår ikke udtrykkeligt at bestemmelserne i EMRK, men EMD har fastlagt, at EMRK art. 6, om retten til en retfærdig rettergang, beskytter disse rettigheder. Begrundelsen herfor er ifølge EMD, at retten til ikke at udtale sig og forbuddet mod selvinkriminering er generelt anerkendte internationale standarder, der udgør centrale elementer i retten til en retfærdig rettergang.¹¹⁰

Selvinkrimineringsforbuddet og uskyldsformodningen er tæt forbundet, da selvinkrimineringsforbuddet bygger på en forudsætning om, at anklagemyndigheden skal bevise den pågældendes skyld uden brug af beviser, der er tilvejebragt ved forskellige former for tvang i strid med den tiltaltes vilje.¹¹¹ EMD har fastlagt, at det centrale er respekt for den pågældendes vilje.¹¹² Da den mistænkte under infiltrationen risikerer at inkriminere sig selv, og

---

¹⁰⁵ Kistrup m.fl. (2023) s. 180 f.

¹⁰⁶ Ibid. s. 196

¹⁰⁷ Ibid. s. 29

¹⁰⁸ Kjølbro (2023) s. 722

¹⁰⁹ Se Boutaffala v. Belgium, § 89. Se også nærmere om uskyldsformodningen i Kjølbro (2023) s. 721 ff.

¹¹⁰ Se bl.a. Funke v. France, § 44, John Murray v. The United Kingdom § 45 og Saunders v. The United Kingdom § 68, samt Kjølbro (2023) s. 708

¹¹¹ Kjølbro (2023) s. 708

¹¹² Ibid. s. 709

på den måde skaffe beviser for sin skyld, er det vigtigt, at disse udtalelser ikke er fremkommet i strid med den pågældendes vilje, herunder ved nogle former for tvang.

Hvis en person nægter at udtale sig, følger det også af selvinkrimineringsforbuddet, at det i sig selv ikke må anses som et bevis eller indicium for vedkommendes skyld. Dette skyldes, at en tavs sigtet både kan være skyldig eller uskyldig, hvorfor tavshed ikke nødvendigvis er et udtryk for vedkommendes skyld.¹¹³ Det følger dog af praksis, at hvis anklagemyndigheden har bevist faktum, kan tiltaltes egen tavshed skabe en formodning for skyld.¹¹⁴ Se hertil bl.a. U 1990.866 Ø og John Murray v. The United Kingdom.¹¹⁵ I John Murray v. The United Kingdom fandt EMD, at det var rimeligt at tillægge den tiltaltes tavshed processuel skadevirkning, da de faktuelle omstændigheder klart krævede en forklaring.¹¹⁶ Med andre ord er forbuddet mod selvinkriminering, retten til tavshed og uskyldsformodningen ikke til hinder for, at tiltaltes tavshed inddrages ved vurderingen af de foreliggende beviser for tiltaltes skyld, når en forklaring må anses for påkrævet i den givne situation.

Selvinkrimineringsforbuddet er absolut i den forstand, at det kan påberåbes i alle tilfælde, hvor der i konventionens forstand foreligger en 'anklage' for en forbrydelse (»*criminal charge*«).¹¹⁷ Begrebet anklage er et autonomt konventionsbegreb. Det afgørende er derfor ikke, om en person er f.eks. sigtet eller tiltalt efter national ret, men om vedkommende må anses for anklaget efter konventionen. Hvis den pågældende kan anses for anklaget, er han beskyttet af EMRK og skal vejledes om retten til ikke at udtale sig.¹¹⁸ I *Serves v. France*, præmis 42, har EMD defineret begrebet »*criminal charge*« som følgende:

»[...]the official notification given to an individual by the competent authority of an allegation that he has committed a criminal offence», a definition that also corresponds to the test whether "the situation of the (suspect) has been substantially affected [...]" (Mine udh.)

Hvis den anklagede er afhørt uden vejledning om retten til ikke at udtale sig, vil det som udgangspunkt udgøre en krænkelse, hvis sådanne inkriminerende udtalelser anvendes som bevis under straffesagen.¹¹⁹ EMD har desuden fastlagt, at EMRK art. 6 finder anvendelse uagtet kompleksiteten eller alvoren af en lovovertrædelse, så længe den pågældende er anklaget i konventionens forstand.¹²⁰

En persons ret til ikke at udtale sig, betyder også, at hvis den pågældende har valgt ikke at afgive forklaring, må politiet ikke forsøge at lokke en tilståelse ud af personen. I Allan-sagen havde klager i overensstemmelse med sin advokats råd valgt ikke at udtale sig på noget tidspunkt til politiet.¹²¹ I forsøget på at omgå dette, valgte politiet at indsætte meddeleren H i samme celle som klager med det formål at indsamle oplysninger fra klager.¹²² På baggrund heraf sammenholdt med de øvrige oplysninger i sagen, fandt EMD, at beviserne indsamlet ved

---

¹¹³ Kistrup m.fl. (2023) s. 198

¹¹⁴ Ibid. s. 196 f.

¹¹⁵ Se John Murray v. The United Kingdom, dom af 08.02.96

¹¹⁶ Se John Murray v. The United Kingdom § 47

¹¹⁷ Se J.B. v. Switzerland § 49

¹¹⁸ Se bl.a. *Serves v. France* § 42 og *Kjølbro* (2023), s. 709

¹¹⁹ Se *Aleksandr Zaichenko v. Russia* §§ 52-60, *Ibrahim and others v. The United Kingdom*, §§ 270-273 og *Kjølbro* (2023) s. 716

¹²⁰ Se *Saunders v. The United Kingdom* § 74

¹²¹ Se *Allan v. The United Kingdom* § 31

¹²² Se *Allan v. The United Kingdom* § 52

brug af meddeleren var opnået imod klagers vilje. EMD konkluderede, at der forelå en krænkelse af EMRK art. 6.

I modsætning til Allan-sagen valgte T i Borglit-sagen at udtale sig til politiet. T havde, ligesom klager i Allan-sagen, fået beskikket en forsvarer, men ved afhøringerne inden infiltrationen havde T valgt at afgive forklaring. Politiet havde derfor ikke på samme måde som i Allan-sagen forsøgt at omgå T's ønske om ikke at udtale sig. Selvom Højesteret ikke fremhævede Allan-sagen, er sagen et eksempel på, at EMD fandt, at klagers rettergang ikke havde været retfærdig, da politiet var gået for langt i forsøget på at opklare forbrydelsen.

3.5.5. Var T beskyttet af RPL og EMRK's regler?

I Borglit-sagen gjorde T gældende, at samtalerne med agent Frank under infiltrationen havde karakter af afhøringer, uden han var blevet vejledt om retten til ikke at udtale sig. Som føromtalt følger det af RPL § 752, stk. 1, at en sigtet udtrykkelig skal gøres bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig. Derudover følger det af praksis fra EMD, at en person, der er anklaget i konventionens forstand, skal gøres bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig.

Landsretten lagde følgende til grund:

»T, der ikke var sigtet, men tidligere havde været afhørt med en sigtets rettigheder, som mistænkt var genstand for en strafferetlig efterforskning og dermed beskyttet af retten til ikke at udtale sig efter retsplejelovens regler og af selvinkrimineringsforbuddet i EMRK artikel 6, stk. 1.«¹²³

Ifølge landsretten skulle T derfor være gjort udtrykkelig bekendt med, at han ikke havde pligt til at udtale sig, hvis samtalerne med agenten havde karakter af en afhøringsituation.

Højesteret fremhævede ikke direkte, hvorvidt T var beskyttet af retsplejelovens regler og af selvinkrimineringsforbuddet i medfør af EMRK, men Højesteret fandt, at det beroede på en vurdering af samtalerne, hvorvidt T's ret til ikke at udtale sig og forbuddet mod selvinkriminering var tilsidesat.

På baggrund af sagens omstændigheder, herunder at Højesteret lagde til grund, at T var udsat for en *»intensiv form for infiltration«*¹²⁴, og at de foretog en vurdering af, om T's ret til ikke at udtale sig og forbuddet mod selvinkriminering var tilsidesat, lægges det til grund, at Højesteret også fandt, at T var beskyttet. Dette skal især ses i lyset af EMD's definitionen på en *anklaget* i konventionens forstand, jf. ordene *»[...] the situation of the (suspect) has been substantially affected [...]«*¹²⁵ (Mine udh.)

3.6. Afhøringsproblematikkerne i Borglit-sagen

Formålet med indsættelsen af agent Frank var at afklare mistanken vedrørende drabet på Louise Borglit, og i den forbindelse var det centrale spørgsmål, om de optagne samtaler mellem agenten og T havde karakter af en afhøring, uden at T blev gjort bekendt med retten til ikke at udtale sig.

---

¹²³ SS-106/2023-HJR, s. 24

¹²⁴ SS-106/2023-HJR, s. 59

¹²⁵ Serves v. France § 42

For Højesteret blev der afspillet lydoptagelser fra perioden 30. oktober 2020 til 22. november 2020 og fra perioden 8. december 2021 til 30. marts 2022. Der blev også afspillet videooptagelse fra 3. november 2020. Højesteret beskrev ikke de enkelte samtaler i deres begrundelse, men forholdt sig kortfattet og overordnet til, hvorvidt T's udtalelser var fremkommet frivilligt og uden, at T blev udsat for utilbørligt pres.

3.6.1. Utilbørligt pres

Selvom agent Frank under infiltrationen fremkom med udtalelser og oplysninger, der havde til formål at få T i tale, fandt Højesteret ikke, at T blev udsat for »utilbørligt pres« fra agenten til at tale om det efterforskede drab. Agentens ageren, der muligvis havde fremprovokeret T's udtalelser, vil blive gennemgået nedenfor, da de viser, hvor langt en politiagent i hvert fald kan gå, uden Højesteret betragter det som utilbørligt pres.

3.6.1.1. Agentens dækhistorier

Agent Frank fortalte to dækhistorier til T. Begge dækhistorier havde en række ligheder med T's situation og sagen fra Elverparken. Ifølge agentens første dækhistorie var han varetægtsfængslet for et overfald på en kvinde i Grønland. T afsonede selv en otteårig fængselsdom for forsøg på manddrab af sin ekskæreste. De sad derfor begge i Enner Mark Fængsel på en særligt sikret afdeling grundet forbrydelser begået mod kvinder. Agenten fortalte endvidere, at han ved overfaldet i Grønland havde brugt en kniv. Louise Borglit var ligeledes dræbt af adskillige knivstik. Ved agentens anden dækhistorie, forklarede han, at han havde begået et drab på en kvinde i Portugal. Ligesom drabet i Elverparken var dette også et uopklaret kvindedrab.

Det konkluderes at dækhistorierne har haft til formål at give agent Frank og T en fælles baggrund, og denne samhørighed skulle give T anledning til at tale om det uopklarede knivdrab i Elverparken. At en agent får en mistænkt til at tale om en forbrydelse, er ikke i strid med forbuddet mod selvinkriminering, forudsat at det ikke sker på en utilbørlig måde.

Som udgangspunkt må politiet ikke lyve, herunder anvende urigtige foregivender, jf. RPL § 752, stk. 3, 2. pkt. Det er dog en naturlig følge af en undercoverpolitiaktion, at agenten lyver om, hvad han laver eller har lavet. Ved en fremadrettet efterforskning hvor politiet indsætter en agent eller infiltrator, vil den pågældende være nødsaget til at have en troværdig dækhistorie for at blive accepteret i det kriminelle miljø. Det afgørende er derfor ikke, at agent Frank har løjet, men om hans dækhistorie udgjorde et utilbørligt pres i relation til T's udtalelser.

Hvorvidt Højesteret har set dækhistorierne i lyset af indholdet af agenten og T's øvrige samtaler, eller hvornår dækhistorierne bliver præsenteret for T, vides ikke. Det vides heller ikke, hvorvidt dækhistorierne skal ses i lyset af T's og sagens øvrige forhold, herunder at det uopklarede drab på daværende tidspunkt var begået fire år forinden, at T afsonede en lang fængselsstraf for forsøg på manddrab af en anden kvinde, og han ikke var varetægtsfængslet for drabet i Elverparken.

I relation til agenten anden dækhistorie, der vedrørte et uopklaret kvindedrab i Portugal, blev T først præsenteret for denne historie efter, at T havde talt om drabet i Elverparken. Agenten fortalte, og antageligt viste, hvor på kroppen, han havde ramt kvinden. T havde nogle dage forinden selv fortalt og vist, hvordan drabet i Elverparken fandt sted. Hvorvidt disse omstændigheder spillede en rolle for Højesteret, er også uvist.

3.6.1.2. Øvrige oplysninger fra agenten

Agent Frank fortalte desuden øvrige oplysninger, der havde til formål at få T til at tale om drabet i Elverparken. Dette gjorde han bl.a. under en gårdtur den 4. november 2020, hvor han nævnte en film, hvor en person fik skåret næsen af. Louise Borglit fik også skåret næsen af, og den omstændighed at T først begynder at tale om drabet efter, at agenten har fortalt om filmen, førte ikke til, at Højesteret vurderede, at T var udsat for utilbørligt pres.

Agenten nævnte ligeledes den 6. november 2020 en artikel om sagen fra Elverparken, som han havde læst dagen forinden, herunder at politiet ikke havde mistænkte i sagen. T talte efterfølgende om, at der var fire mistænkte i sagen, og at den ene var mistænkt i halvandet år, hvorefter han gik fri. Han fortalte endvidere - efter at have talt om Emilie Meng-sagen og kun afbrudt af korte bemærkninger fra agentens side - om en ældre dame, der hørte skrig og så en maskeret mand løbe fra Elverparken, samt om området omkring gerningsstedet.

Agenten fortalte også under en gårdtur den 10. november 2020, at der snart ville komme et tv-program om drabet i Elverparken. Heller ikke disse oplysninger fandt Højesteret – eller de øvrige domstole – kunne anses som utilbørligt pres fra agentens side.

Ud fra Højesterets begrundelse er det uklart, hvorvidt den omstændighed at T allerede forinden – den 3. november 2020 - havde talt om drabet i Elverparken indgik som et moment ved vurderingen af, om de efterfølgende samtaler, herunder agentens oplysninger om en film, en artikel og et tv-program, kunne anses som utilbørligt pres fra agentens side.

3.6.1.3. Sammenfatning

På baggrund af agentens dækhistorier og de øvrige oplysninger, som hovedsageligt havde til formål at få T i tale om drabet i Elverparken, lægges det til grund, at politiet kan gå relativt langt, før Højesteret vil karakterisere det som utilbørligt pres. Dette må ses i sammenhæng med, at det ikke i sig selv er i strid med EMRK art. 6, stk. 1 at få en mistænkt til at tale om den efterforskede kriminalitet, at det er en naturlig følge af agentaktioner, at politiet lyver, samt at formålet med infiltration er at få oplysninger fra den mistænkte.

3.6.2. Agenten og T's samtaler

3.6.2.1. Frivillighed

Et afgørende moment i Højesterets resultat var også, at samtalerne mellem T og agenten foregik frivilligt. Dette må ses i lyset af, at forbuddet mod selvinkriminering ifølge EMD først og fremmest vedrører respekt for den pågældendes ønske om ikke at udtale sig, og det centrale er respekten for personens egen vilje.¹²⁶ Ligeledes må det ses i lyset af, at det er anklagemyndighedens opgave at bevise den tiltaltes skyld, hvilket de skal gøre uden brugen af beviser tilvejebragt ved forskellige former for tvang.¹²⁷

Ved vurderingen af om T's ret til ikke at udtale sig og til ikke at inkriminere sig selv var blevet tilsidesat, lagde Højesteret vægt på, at T flere gange selv bragte drabet i Elverparken ind i samtalerne, og at han i mange af disse samtaler optrådte som den styrende, mens agenten overvejende lyttede eller stillede almindelige konversations spørgsmål til det, som T fortalte.

Højesteret gik ikke nærmere ind i de specifikke samtaler, men forholdt sig overordnet til, at alle samtalerne foregik frivilligt. Højesteret lagde i overvejende grad vægt på de samme

---

¹²⁶ Kjølbro (2023) s. 709

¹²⁷ Ibid. s. 708

momenter som by- og landsretten. For at få en bedre forståelse af selve sagen, herunder hvordan samtalerne foregik, hvem der tog initiativ til at tale om drabet, og hvordan agenten forholdt sig til emnet, vil enkelte samtaler, beskrevet af by- og landsrettens, blive gennemgået nedenfor.

Ifølge det oplyste, talte T for første gang om drabet i Elverparken den 3. november 2020. Det fremgik af de afspillede video- og lydoptagelser fra denne dag, at T af egen drift, spontant og uden agenten forinden ledte samtalerne i denne retning, talte om drabet. Ligeledes beskrev han detaljeret med lyde samt hånd- og kropsbevægelser, hvorledes han mente, at drabet fandt sted.

Landsretten tiltrådte byrettens vurdering, hvor de lagde vægt på, at T var den »*styrende for samtalen*«, og at T »*fremstod som den dominerende og udfarende part*«. Derudover lagde de vægt på T's adfærd, stemmeføring og stemningsleje sammenholdt med agentens få tilkendegivelser og naturlige konversations spørgsmål i forhold til T's udtalelser.

Enhver samtale mellem politiet og en mistænkt har ikke nødvendigvis karakter af en afhøring. I modsætning til en normal afhøring, hvori politibetjenten er den styrende i forhold til samtalen og de spørgsmål, der bliver stillet, er det i denne situation T, der var den »*styrende for samtalen*« og den »*dominerende part*«. I en normal afhøringssituation vil den afhørte også blive spurgt om konkrete omstændigheder vedrørende en eventuel lovovertrædelse, der efterforskes, men under samtalen den 3. november 2020, er det T, der af egen drift og spontant leder samtalen over på drabet i Elverparken. At by- og landsretten konkluderede, at samtalen den 3. november 2020 ikke havde karakter af en afhøring, stemmer overens med artiklen 'Den gode afhøring', hvoraf det fremgår, at der kan opstå situationer, hvor den mistænkte uopfordret og spontant giver sagsrelateret information. Hvis dette er tilfældet, falder samtalen/udtalelserne uden for retsplejelovens regler om afhøring.¹²⁸

Vedrørende agenten og T's samtaler mellem den 9. og 17. november 2020, bar samtalerne ifølge byretten præg af, at T i betydelig omfang talte om, hvordan man bedst udførte knivoverfald, om området omkring Elverparken, og om politiets efterforskning af drabet i Elverparken. T gav også udtryk for i en række af samtalerne i disse dage, at det ikke var ham, der havde begået drabet, men at han vidste, hvem gerningsmanden var.

Landsretten tiltrådte byrettens begrundelse, hvor de især lagde vægt på, at det var T, der bragte sagen fra Elverparken op, mens agenten primært forholdt sig lyttende og svarede relativt kortfattet. Endvidere tillagde de rammerne, initiativet og fastholdelsen af samtalemnet betydning.

3.6.2.2. *Afhøringsmomenter*

På trods af at Højesteret fandt, at alle samtalerne foregik frivilligt, fandt de også, at »*der undervejs i nogle af samtalerne forekom momenter, hvor samtalen isoleret set havde træk, der kan sammenlignes med en afhøring*«. ¹²⁹ De situationer opstod, når agenten blev mere styrende for samtalen og bl.a. udtalte sig vedholdende om, at T's tidligere udtalelser om drabet ikke kunne passe.

Ligesom ved de øvrige momenter, uddybede Højesteret ikke nærmere, hvilke samtaler, der isoleret set havde træk, der kunne sammenlignes med afhøringer. Det er dog nærliggende at antage, at det vedrørte samtalerne den 18. og 21. november 2020, hvor agentens væremåde og udtalelser ændrede sig. Ud fra Højesterets kendelse er det dog uvist, om det er en af disse

¹²⁸ Sørensen (2015) s. 7 – Se bilag 2 (Artiklen er fjernet i specialet)

¹²⁹ SS-106/2023-HJR, s. 62

samtaler, begge samtaler eller en helt anden samtale, som de vurderede anderledes. Men ifølge det oplyste fra by- og landsretten, indtog agenten under en samtale den 18. november 2020 en mere aktiv rolle i relation til samtalen om Elverparken. Derudover udfordrede agenten også T's tilkendegivelser om, at det ikke var ham, der havde begået drabet, ligesom han spurgte, om T havde fået kniven væk. T svarede hertil, at han ikke havde noget med det at gøre, og »Du er rigtig nysgerrig i dag« samt »Du har ikke en aftale med politiet, har du?«.

Agenten havde også om formiddagen den 21. november 2020 en mere konfronterende stil over for T. Ifølge landsretten var agenten vedholdende og fremkom gentagne gange med udtalelser om, at T's oplysninger om drabet ikke kunne passe, og til støtte herfor foreholdt han T de oplysninger, som T tidligere havde givet.

Da T var beskyttet mod selvinkrimineringsforbuddet i EMRK art. 6, stk. 1 men ikke gjort bekendt med, at han ikke havde pligt til at udtale sig, er de momenter i samtalerne, der isoleret set har karakter af en afhøring ulovligt tilvejebragte beviser. For en gennemgang af, hvorvidt Højesteret fandt, at disse beviser kunne indgå i straffesagen se nærmere under afsnit 3.7.2.

At samtalen havde karakter af en afhøring, når agenten var styrende og vedholdende, stemmer ligeledes overens med Allan-sagen, hvor EMD nåede frem til følgende:

»[...] the admissions allegedly made by the applicant to H. [...], were not spontaneous and unprompted statements volunteered by the applicant, but were induced by the persistent questioning of H [...]«¹³⁰ (Mine udh.)

I Allan-sagen var oplysningerne opnået imod klagers vilje, og samtalerne måtte derfor sidestilles med en afhøring, dog uden de retssikkerhedsgarantier, der er forbundet med en sædvanlig afhøring, herunder vejledning om retten til ikke at udtale sig. EMD fandt, at disse beviser var i strid med EMRK art. 6.¹³¹

3.6.2.3. Sammenfatning

Det kan konkluderes, at T er den, der i overvejende grad bragte drabet op. Udover at T indtog en aktiv rolle i forhold til initiativet til at tale om emnet, vendte han også tilbage til emnet og samtaleemner, der relaterede sig til drabet, herunder knivoverfald og gerningsstedet. I sammenhæng hermed blev agentens rolle beskrevet som mere tilbageholdende, idet han stillede almindelige konversations spørgsmål, var lyttende, og svarede relativt kortfattet. Når samtalerne forløb på denne måde, fandt domstolene ikke, at samtalerne kunne karakteriseres som afhøringer. I modsætning hertil fandt Højesteret, at når agenten var vedholdende i sine udtalelser og spørgsmål, forelå der momenter, hvor samtalen isoleret set havde træk, der kunne sammenlignes med en afhøring. Trods dette faktum, konkluderede Højesteret, at alle samtalerne var frivillige. Det kan af den grund udledes, at Højesteret foretager en konkret og samlet vurdering af samtalerne. Det kan ligeledes udledes, at en samtale mellem en politiagent og en mistænkt er frivillig, så længe agenten forholder sig til at have almindelige konversations spørgsmål og initiativet til emnet i overvejende grad kommer fra den mistænkte.

3.7. Ulovlig tilvejebragte beviser (EMRK)

EMRK art. 6 om retten til en retfærdig rettergang er som udgangspunkt ikke til hinder for brugen af beviser, der er fremskaffet i strid med national ret, eller beviser der er fremskaffet i

¹³⁰ Se Allan v. The United Kingdom § 52

¹³¹ Se Allan v. The United Kingdom § 53

strid med konventionen. Det skyldes, at bevisbedømmelsen først og fremmest er overladt til de nationale domstole, mens EMD vurderer selve processen ud fra en helhedsbedømmelse, herunder om bevisførelsen har været retfærdig.¹³²

I vurderingen af, om beviser tilvejebragt på ulovlig vis kan indgå i sagen, lægger EMD vægt på følgende momenter. 1) Om forsvarets rettigheder er respekteret, herunder om forsvaret har haft mulighed for at anfægte og imødegå beviset og foranstalte yderligere bevisførelse. 2) Bevisets værdi, hvor det undersøges, om der er tale om et sikkert bevis, om der er tvivl om ægtheden af beviset, og om der er tale om frivillige udtalelser mv. 3) Bevisets betydning for afgørelsen, herunder om beviset er det eneste eller det afgørende bevis i sagen.¹³³ Der foretages også en afvejning mellem det offentliges interesse i forbrydelsen og straffeforfølgning af forbrydelsen overfor anklagedes interesse i at beviser tilvejebringes på en lovlig måde.¹³⁴ Endeligt skal beviset ses i lyset af karakteren af konventionskrænkelsen, og hvorvidt der er tale om en mindre eller mere alvorlig krænkelse. Manglende legalitet vil oftest ses som en mindre alvorlig krænkelse, mens tilsidesættelse af selvinkrimineringsforbuddet eller umenneskelige eller nedværdigende behandling vil ses som alvorlige konventionskrænkelser.¹³⁵

Hvis beviserne er tilvejebragt i strid med national ret eller konventionen, men forsvarets rettigheder er respekteret og beviserne er pålidelige, vil anvendelsen af beviset som udgangspunkt ikke udgøre en krænkelse, medmindre der er tale om mere alvorlige krænkelser, særligt i det tilfælde hvor beviset er det eneste eller afgørende bevis i sagen.¹³⁶

3.7.1. Krænkelser af EMRK art. 8, stk. 2 i Borglit-sagen

Som nævnt under afsnit 3.2.1. nåede Højesteret frem til, at legalitetskravet ikke var opfyldt, jf. EMRK art. 8, stk. 2. I overensstemmelse med praksis fra EMD tiltrådte Højesteret de af landsretten anførte grunde om, at en tilsidesættelse af legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2 ikke i sig selv er til hinder for, at optagelserne kan anvendes som bevis i en straffesag.

Domstolene lagde vægt på, at forsvarets rettigheder var respekterede, da forsvaret havde haft mulighed for at anfægte og imødegå beviserne, samt anmode om yderligere bevisførelse. De lagde også vægt på, at lydoptagelserne efter det oplyste var uredigerede, og at der ikke var tvivl om ægtheden af disse. Hertil kom, at de personbårne lydoptagelser ikke blev antaget at være det eneste eller afgørende bevis i sagen. Endelig lagdes der vægt på grovheden af den begåede kriminalitet. Af disse grunde nåede Højesteret frem til, at selvom der ikke er hjemmel i dansk ret for politiets anvendelse af personbåret aflytningsudstyr, kan beviserne indgå i straffesagen.

3.7.2. Krænkelser af EMRK art. 6 i Borglit-sagen

Vedrørende samtalerne nåede Højesteret frem til, at der forekom momenter, hvor samtalen isoleret set havde træk, der kunne sammenlignes med en afhøring. Højesteret fandt, at det ikke vil være i strid med retten til en retfærdig rettergang i medfør af EMRK art. 6, at tillade anklagemyndigheden at anvende hele det video- og lydoptagende materiale og agentens vidneforklaring som bevis i sagen. I lighed med landsretten lagde Højesteret vægt på, at der ikke var tvivl om lydoptagelsernes ægthed, at T har haft adgang til at anfægte, at optagelserne kunne indgå i sagen og at han frit ville kunne argumentere imod at tillægge dem bevismæssig

---

¹³² Kjølbro (2023) s. 669 f.

¹³³ Se bl.a. Jalloh v. Germany § 96

¹³⁴ Se bl.a. Jalloh v. Germany § 97

¹³⁵ Kjølbro (2023) s. 669

¹³⁶ Ibid. s. 670

betydning, når byretten afgør skyldspørgsmålet. Endelig lagde de vægt på, at anklagemyndigheden har oplyst, at der også påberåbes andre beviser i sagen.

3.7.3. Sammenfatning

Trods overtrædelse af EMRK art. 8, stk. 2 og EMRK art. 6 tillod Højesteret, at alle beviserne kunne indgå i straffesagen. Som udgangspunkt er resultatet ikke i strid med EMRK, men hvis det viser sig, at de ulovligt tilvejebragte beviser er det eneste eller afgørende bevis i sagen, vil der foreligge en konventionskrænkelse.¹³⁷ Hovedforhandlingen i sagen fortsatte ved byretten den 28. og 30. maj samt 10. juni 2024, hvor det er optil byretten at vurdere, hvilken bevismæssig betydning, optagelserne kan tillægges.

3.8. Kan Højesterets kendelse tillægges præjudikatværdi?

Da Højesteret har behandlet kæremålet, og da det er første gang, at de danske domstole har taget stilling til problemstillingen, er det relevant at undersøge, hvilken præjudikatværdi afgørelsen har for fremtidige lignende sager. Siden domstolsreformen i 2007 har Højesteret været en præjudikatdomstol, hvorfor Højesterets primære opgave er at tage stilling til sager af principiel karakter, sager af generel betydning for retsanvendelsen og retsudviklingen eller væsentlig samfundsmæssig rækkevidde i øvrigt, jf. RPL § 368, stk. 4, 2. pkt.¹³⁸

Om en afgørelse har præjudikatvirkning, har især den betydning, at afgørelsen forventes fulgt af både Højesteret selv og de andre danske domstole i senere sager med tilsvarende retlige problemer.¹³⁹ Ved vurderingen af sagens præjudikatværdi lægges der vægt på forskellige momenter, hvis betydning kan variere fra sag til sag.¹⁴⁰

Først og fremmest kan det være af betydning, hvor mange højesteretsdommere, der har medvirket under sagen. Ved kæremål for Højesteret deltager normalt tre dommere. I den konkrete sag deltog fem dommere, hvilket vidner om, at Højesteret anser sagen som værende af principiel karakter.

Kendelsens præjudikatværdi svækkes, hvis kendelsen er afsagt med dissens (navnlig stærk dissens).¹⁴¹ De fem Højesterets dommere nåede til enighed om, at alle beviserne kunne indgå, herunder begrundelse for dette. Kendelsen er derfor afsagt uden dissens, hvilket styrker afgørelsens præjudikatværdi.

Hvorvidt en afgørelse har præjudikatværdi beror også på, hvad der kan udledes af Højesterets præmisser, herunder om de er generelt eller konkret formuleret. Højesteret kan være tilskyndet til at skabe ret på områder, hvor lovgiver har forholdt sig passiv eller ikke har taget stilling til problemstillingen.¹⁴² Hvis Højesteret løsriver sig fra den konkrete sag, og udtaler sig generelt om retsområdet, må afgørelsens præjudikatværdi anses for stærk. Er præmisserne derimod formuleret konkret, taler det imod at tillægge afgørelsen denne virkning.¹⁴³ Desuden kan det tillægges betydning, om sagen vedrører nye eller hidtil uprøvede retsområder. I disse tilfælde kan

---

¹³⁷ Kjølbro (2023) s. 670

¹³⁸ Evald (2024) s. 120

¹³⁹ Ibid. s. 123

¹⁴⁰ Ibid. s. 138

¹⁴¹ Evald (2024) s. 138

¹⁴² Ibid. s. 164

¹⁴³ Ibid. s. 138

Højesteret være tilbageholdende med at udtale sig videregående indtil holdbarheden heraf er gennemprøvet ved konkret begrundede afgørelser.¹⁴⁴

I den konkrete sag vurderes det, at Højesterets kendelse var kortfattet, set i lyset af sagens natur. Ved vurderingen af, om T's ret til ikke at udtale sig og til ikke at inkriminere sig selv var tilsidesat, forholdt Højesteret sig ikke til de enkelte samtaler, men fandt at samtalerne på baggrund af forskellige momenter havde foregået frivilligt og uden utilbørligt pres fra agenten. Højesteret anførte ej heller, hvilken betydning selve etableringen af fællesskabet eller agentens dækhistorier havde for resultatet. Dette efterlader en fortolkningstvivl, da det er uklart, om Højesteret tillagde disse momenter betydning i vurderingen af, hvorvidt samtalerne var frivillige.

Højesteret formulerede sig ikke blot kortfattet, men begrundelsen var ydermere konkret, idet retten forholdt sig til sagens oplysninger og omstændigheder, som blandt andet fremgår af formuleringen »Højesteret finder, at en *infiltration som den foreliggende* [...]«. ¹⁴⁵ Højesteret underlader i vid udstrækning at udtale sig generelt om retsområdet. Dette skyldes sandsynligvis, at spørgsmålet omhandler et hidtil uprøvet retsområde i dansk ret, hvorfor Højesteret er påpasselige med at fastlægge klare retningslinjer for brugen af efterforskningsmetoden. Det er meget muligt, at Højesteret ønsker at lade det være op til lovgiver, hvorvidt der skal defineres en ramme for efterforskningsmetoden, eller, alternativt, et ønske om at retsområdet gennemprøves ved flere konkrete sager, før Højesteret udtaler sig generelt.

Det bør bemærkes, at Højesteret anførte, at »[...] *legalitetskravet i Menneskerettighedskonventionens artikel 8, stk. 2, ikke er opfyldt med hensyn til aflytningerne foretaget af polititjenestemanden Frank ved brug af personbåret skjult aflytningsudstyr i et fængsel* [...]». ¹⁴⁶ « Denne formulering kan give anledning til at tro, at det var af betydning for Højesteret, at infiltrationen foregik i et fængsel. Det er også muligt, at dette er Højesterets måde at signalere, at øvrige efterforskningskridt, der ikke kræver udtrykkelig lovhjemmel, ikke er i strid med EMRK art. 8, stk. 2, men at det konkrete efterforskningskridt, når det udøves i et fængsel, kræver hjemmel. ¹⁴⁷

Højesterets afgørelse bør ses i lyset af, at sagen fortsat er verserende for byretten. Denne omstændighed kan have haft betydning for måden, med hvilken Højesteret formulerede præmisserne på, herunder et muligt ønske om påpasselighed i forhold til at udtale sig detaljeret om beviserne.

Det konkluderes, at det på den ene side svækker kendelsens præjudikatværdi, at Højesteret forholder sig kort og konkret, men på den anden side er det første gang, at de nationale domstole forholder sig til anvendelsen af en infiltrator i en bagudrettet efterforskning, hvorfor sagen af denne grund kan have en vis betydning for etablering af rammerne for efterforskningsmetoden. Ud for Højesterets formuleringer, har de ikke ønsket at skabe klare og absolutte ramme for området.

---

¹⁴⁴ Ibid. s. 139

¹⁴⁵ SS-106/2023-HJR s. 59

¹⁴⁶ SS-106/2023-HJR s. 61

¹⁴⁷ Se denne diskussion i sammenhæng med afsnit 3.2.1. om efterforskningskridt, der kan foretages uden lovhjemmel.

Kapitel 4. Komparativ analyse mellem dansk og norsk ret

I denne del af specialet behandles brugen af *infiltrasjon* (infiltration) i norsk ret, når efterforskningsmidlet anvendes til at indsamle informationer om et individs tidligere begåede kriminelle handlinger. Ligeledes vil *provokasjon* (agentvirksomhed) også kort blive berørt.

Der foretages i den sammenhæng en komparativ analyse for at udpege forskelle og ligheder mellem det norske og danske syn på infiltration i bagudrettet efterforskning, herunder rammen for efterforskningsmetoden. Uagtet at norsk ret ikke er en selvstændig retskilde i Danmark, har de norske domstole afsagt en række domme i sager, hvor politiet anvender agenter i en bagudrettet efterforskning. I afsnit 4.2. vil tre norske afgørelser blive gennemgået og sammenlignet med Højesterets kendelse i Borglit-sagen. Formålet hermed er at undersøge, om Højesteret og de norske domstole tillægger de samme momenter betydning.

4.1. Den juridiske ramme

Både i dansk og norsk ret er agentvirksomhed og infiltration utraditionelle efterforskningsmetoder, som navnlig anvendes i relation til alvorlig kriminalitet, f.eks. narkotikaforbrydelser. I modsætning til dansk ret hvor agentvirksomhed siden 1986 har været reguleret i retsplejeloven, er både provokasjon og infiltrasjon ulovreguleret i norsk ret. Efterforskningsmetoderne anses dog for lovlige forudsat at nærmere betingelser, der er udformet gennem retspraksis fra Høyesterett og EMD, er opfyldt. I Riksadvokatens Rundskriv nr. 2/2018¹⁴⁸ er der udarbejdet retningslinjer for brugen infiltrasjon og provokasjon.¹⁴⁹ Rundskrivet er særligt udarbejdet på baggrund af gældende retspraksis, og formålet er, at »fastsette en nærmere regulering av metodebruken i påvente av en mulig lovfesting.«¹⁵⁰ Selvom efterforskningsmetoderne endnu ikke er reguleret ved lov, er der gjort overvejelser om regulering af metoderne. I 2016 gav Straffeprosesslovutvalget sit forslag til en ny lovregulering.¹⁵¹

4.1.1. Definitioner

Ifølge 2018-rundskrivet foreligger der provokasjon »når politiet gjennom direkte kontakt med enkeltpersoner eller på annen måte påvirker straffbare handlinger som andre foretar, for derigjennom å skaffe seg ytterligere informasjon om slik virksomhet.«¹⁵² Infiltrasjon er beskrevet ved, at politiet ikke påvirker hændelsesforløbet, men mere passivt indsamler oplysninger ved den direkte kontakt med enkeltpersoner, herunder ved at arbejde sig ind i kriminelle miljøer uden at give sig til kende som politi.¹⁵³

Den grundlæggende forskel mellem de to efterforskningsmetoder er, om politiet påvirker hændelsesforløbet og den strafbare handling ved deres aktion. Infiltrasjon befinder sig i overensstemmelse med dansk ret i den nedre grænse for provokasjon, og er derfor lettere at anvende, da politiet ikke påvirker nogen strafbar handling ved deres ageren.¹⁵⁴ Grænserne mellem infiltrasjon og provokasjon kan dog virke flydende, hvorfor politiet skal være opmærksomme på hvilken metode, der anvendes.

---

¹⁴⁸ Rundskriv nr. 2/2018 (citeret som RA-2018-2) erstatter rundskriv nr. 2/2000 om vederlag til politiets kilder og provokasjon som efterforskningsmetode, og Riksadvokatens midlertidige retningslinjer 2. oktober 1998 for infiltrasjon og provokasjonsliknende tiltak på internett.

¹⁴⁹ RA-2018-2, s. 1

¹⁵⁰ Ibid. s. 1

¹⁵¹ Se nærmere herom i NOU 2016:24

¹⁵² RA-2018-2, s. 2

¹⁵³ Ibid. s. 2

¹⁵⁴ Ibid. s. 6

4.1.2. Formålet med efterforskningsmetoderne

Politiet kan have forskellige grunde til at anvende infiltrasjon og provokasjon. Formålene omfatter eksempelvis at skaffe beviser til brug i strafferetlig forfølgning (*etterforskningsmetode*), at forebygge eller afværge kriminelle handlinger eller få kontrol over stjalne genstande (*redningsaksjon*). Betingelserne for at anvende infiltrasjon og provokasjon varierer afhængigt af de forskellige formål, og hvis formålet er at påvise en persons skyld, er betingelserne strengere.¹⁵⁵

At formålene med efterforskningen kan variere, ses også i den danske RPL § 743, hvor efterforskningsformålene specificeres.¹⁵⁶ I relation til anvendelsen af agentvirksomhed har de danske lovgivere ikke på samme måde fokuseret på politiets formål med efterforskningsmetoden, men snarere om politiets handlinger er omfattet af agentreglerne i RPL eller ej.

4.1.3. Betingelserne for brug af infiltration som efterforskningsmetode

Som førnævnt er der ingen lovgivning, som direkte regulerer politiets adgang til at benytte infiltrasjon i norsk ret ligesom i dansk ret. Grundbetingelsen for at anvende infiltrasjon i Norge er den samme som den almindelige betingelse for iværksættelse af en efterforskning, jf. strafferetsplejelovens § 224, stk. 1.¹⁵⁷ I Borglit-sagen fremhævede Højesteret tilsvarende, at infiltrationen kan iværksættes som følge af politiets almindelige efterforskningskompetence. Det norske og danske politi kan i henholdsvis strafferetsplejelovens § 224, stk. 1 og RPL § 742, stk. 2 iværksætte infiltrationen, når der er »rimelig grunn«/»rimelig formodning« om, at et strafbart forhold, som forfølges af det offentlige, er begået.

I Norge stilles der som udgangspunkt ikke noget særligt mistankekrav eller krav om, at der skal være tale om en alvorlig forbrydelse, for at politiet kan anvende infiltrasjon i deres efterforskning.¹⁵⁸ Riksadvokaten har ved udarbejdelsen af 2018-rundskrivet undersøgt, om sådanne forhold burde indføres, men konkluderede følgende:

»Å oppstille enkelte absolutte vilkår i rundskrivs form på utvalgte punkter som i dag inngår i en bredere, samlet vurdering, ville være å foregripe en lovgiveroppgave og splitte opp vurderingstemaer på en måte som ikke anses som hensiktsmessig.«¹⁵⁹

Ifølge Riksadvokaten er det op til lovgiver at vurdere, om der skal udarbejdes særlige krav ved brugen af infiltrasjon. Efterforskningsmetoden er underlagt en forholdsmæssighedsvurdering, jf. princippet i strafferetsplejelovens § 170 a, hvorfor kriminalitetens karakter alligevel spiller en afgørende rolle.¹⁶⁰ Afvejningen foretages ved opstarten af infiltrasjonen og senere, hvis der sker væsentlige ændringer.

Infiltrasjon må ikke udgøre et uforholdsmæssigt indgreb.¹⁶¹ Ved vurderingen af indgrebets forholdsmæssighed, tages der særligt hensyn til mistanken mod personen, herunder hvor stærk denne mistanke er, og om almindelige efterforskningskridt er anvendelige.¹⁶² Desuden lægges

---

¹⁵⁵ Ibid. s. 1

¹⁵⁶ Se nærmere om formålene under afsnit 2.1.

¹⁵⁷ RA-2018-2, s. 6

¹⁵⁸ Ibid. s. 6

¹⁵⁹ Ibid. s. 6-7

¹⁶⁰ Ibid. s. 7

¹⁶¹ Ibid. s. 7

¹⁶² Ibid. s. 7

der vægt på den forventede længde og intensitet af infiltrationen, samt hvordan infiltrationen forløber. Dette indbefatter blandt andet, hvor mange møder agenten forventes at have med den infiltrerede, hvordan møderne forløber samt hvem der er initiativtager til disse.¹⁶³ Slutteligt foretages der en vurdering af sagens alvor og den offentlige interesse i bekæmpelse af kriminaliteten.¹⁶⁴

I Borglit-sagen foretog Højesteret også en sagligheds- og proportionalitetsafvejning af agentens indsættelse. På baggrund af infiltrationens intensive karakter, fandt Højesteret også, at der på forhånd skal være konkrete, klare og udførlige retningslinjer for infiltratorens virke, og der foretages en løbende kontrol med infiltratorens ageren under infiltrationen.

På samme måde som i dansk ret er de norske myndigheder forpligtet af de retlige standarder fastlagt af EMD, og det afgørende er især, om infiltrationen er i strid med særligt EMRK art. 8 og EMRK art. 6.¹⁶⁵ Vedrørende EMRK art. 6, stk. 1 fastslog Høyesterett i Rt-2013-323 afsnit 35, at beskyttelsen mod selvinkriminering er et grundlæggende princip i norsk ret, og Norge er forpligtet af EMRK, hvor forbuddet mod selvinkriminering og retten til tavshed udledes af EMRK art. 6, stk. 1.¹⁶⁶

4.1.4. Selvinkrimineringsforbuddet og retten til tavshed

Som det er tilfældet i Borglit-sagen er forbuddet mod selvinkriminering i norsk ret en central hindring for politiets anvendelse af infiltration. Politiet skal være opmærksomme på deres beføjelser af hensyn til indsamling af oplysninger, uden at den infiltrerede skal gøres bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig.

Det følger af straffeprocesslovens § 232, at politiet, forud for en afhøring af en mistænkt, skal gøre den pågældende bekendt med, at han ikke har pligt til at udtale sig.¹⁶⁷ Ved vurderingen af, hvor langt politiet kan gå, førend en person skal bekendtgøres med denne rettighed, har Riksadvokaten fremhævet særligt to centrale momenter:

- 1) »Hvor aktivt politiet styrer kommunikasjonen inn mot omstendigheter som er av betydning for vurderingen av den mistenktes straffeskyld,« og
- 2) »Omfanget og detaljeringsgraden av den informasjonen som fremkommer.«¹⁶⁸

I Borglit-sagen lagde Højesteret tilsvarende vægt på, om agenten var den styrende i samtalen. Da Højesteret ikke kommenterede på omfanget og detaljegraden af T's informationer, synes dette ikke at være et centralt moment i Højesterets vurdering.

4.1.5. Beslutningskompetence ved anvendelse af infiltration

I Norge kan iværksættelsen af infiltrasjon træffes af politimesteren eller vicepolitimesteren efter en skriftlig indstilling fra en anden, der tilhører påtalemyndigheden i politiet. I lighed med provokasjon skal en »gjennomføringsplan« og en »intern tiltaksplan« udarbejdes.¹⁶⁹ Hvis

---

¹⁶³ Ibid. s. 7

¹⁶⁴ Ibid. s. 7

¹⁶⁵ Kjølbro (2023), s. 15 ff.

¹⁶⁶ Se nærmere om EMRK art. 8 i RA-2018-2, s. 7

¹⁶⁷ I modsætning til den danske regulering, hvor politiet gøre sigtet (eller den der er afhørt med sigtets retsstilling) bekendt med retten til ikke at udtale sig, jf. RPL § 752, stk. 1, så følger det af straffeprocesslovens § 232, at vejledningspligten allerede gælder, når en person er mistænkt i Norge.

¹⁶⁸ RA-2018-2, s. 8

¹⁶⁹ Ibid. s. 8

væsentlige forhold ændres førend infiltrasjonen er afsluttet, skal en person med beslutningskompetence skriftligt informeres om ændringerne. Herefter foretages der en vurdering af, hvorvidt betingelserne fortsat er opfyldt for brugen af efterforskningsmetoden.¹⁷⁰

I Borglit-sagen havde Københavns Vestegns Politi også før indsættelsen af infiltratoren foretaget en juridisk vurdering samt opstillet betingelser for samværet mellem infiltratoren og den tiltalte. Høyesteret fremhævede også, at »når der er tale om infiltration af den foreliggende intensive karakter, bør der på forhånd være givet konkrete, klare og udførlige retningslinjer for infiltratorens virke, og der skal foretages løbende kontrol med infiltratorens ageren under infiltrationen.«¹⁷¹

At beslutningskompetencen både i Danmark og Norge ikke er tillagt retten, skyldes øjensynligt den manglende lovregulering af efterforskningsmetoden.

4.2. Retspraksis

I det følgende gennemgås tre norske afgørelser i sager, hvor politiet anvendte undercoveragenter i bagudrettede efterforskninger med formålet om at afklare skyld eller uskyld ved de mistænkte.

4.2.1. Rt-1999-1269

I Rt-1999-1269 var en fængselsbetjent mistænkt for at have hjulpet en indsat (B) med at flygte fra fængslet, og i forbindelse med efterforskningen indledte politiet et samarbejde med en indsat (C) der skulle hjælpe med at skaffe beviser mod fængselsbetjenten. Under en samtale mellem fængselsbetjenten og C havde fængselsbetjenten udtrykt villighed til medvirken i endnu en flugt mod betaling. De aftalte, at fængselsbetjenten skulle mødes med C's medhjælper for at aflevere en skitse over fængslet. Medhjælperen var en undercoveragent udstyret med skjult mikrofon og båndoptager, og inden agenten afleverede pengene til fængselsbetjenten, spurgte han indtil fængselsbetjentens medvirken i B's flugt. Fængselsbetjenten erkendte sin medvirken, og gav derefter en nærmere forklaring på flugtens forløb. De inkriminerende udtalelser blev efterfølgende brugt som bevis under straffesagen, og fængselsbetjenten blev dømt i underinstanserne for overtrædelse af straffelovens § 131.

Høyesterett fremhævede, at »det er et grunnleggende rettsstatsprinsipp at den som er mistenkt for en straffbar handling, har rett til å forholde seg taus, og ikke har noen plikt til å bidra til egen strafffellelse.« Høyesterett nåede frem til, at politiet ikke i tilstrækkelig grad havde respekteret fængselsbetjentens ret til ikke at udtale sig, hvorfor beviset var ulovligt tilvejebragt. Trods beviset ikke var enestående for domfældelsen, fandt Høyesterett, at det ikke kunne afvises, at beviserne havde påvirket dommens resultat. Af den grund valgte Høyesterett at ophæve dommen.

I lighed med Borglit-sagen er beviserne tilvejebragt ved brugen af en undercoveragent med skjult mikrofon og båndoptager. I begge sager er formålet at få den mistænkte til at tale om den efterforskede lovovertrædelse, og i begge sager fremkommer de mistænkte med inkriminerende udtalelser uden at de gøres bekendt med, at de taler med en politibetjent.

---

¹⁷⁰ Ibid. s. 8

¹⁷¹ SS-106/2023-HJR, s. 59

4.2.2. HR-2019-1747-U

I HR-2019-1747-U opbyggede en undercoveragent et venskabeligt forhold til A, der bl.a. var mistænkt for to drab. A blev dømt i lagmannsretten, hvorefter hun ankede til Høyesterett. Høyesteretts ankeutvalg (herefter ankeutvalg) tog stilling til, hvorvidt anken kunne fremmes for Høyesterett. A gjorde gældende, at der forelå flere sagsbehandlingsfejl, herunder at lagmannsretten ikke kunne tillægge beviserne fra undercoveragenten betydning, da de udgjorde en krænkelse af selvinkrimineringsforbuddet.

Ved vurderingen af, om der forelå en krænkelse af selvinkrimineringsforbuddet, lagde ankeutvalget vægt på, at der ikke var etableret et afhængighedsforhold mellem A og agenten, at A ikke var i fængsel eller befandt sig i en særligt sårbar situation. Brugen af agenten havde foregået i trygge rammer, og som resultat heraf konkluderede ankeutvalget, at der ikke var elementer af tvang i kontakten mellem agenten og A.¹⁷²

Ankeutvalget undersøgte også, om der forelå provokation fra agentens side. De konkluderede, at der kun forelå provokation ved agentens oplysninger om en vanskelig kæreste, som hun ønskede at komme af med. Agenten havde ikke fortalt, at hun eller andre ønskede at dræbe ham. Derudover drejede samtalerne sig på intet tidspunkt om, hvorvidt A havde begået handlinger, som hun senere var mistænkt og tiltalt for. Ankeutvalget fandt herefter, at samtalerne ikke kunne karakteriseres som afhøringer.

Øvrige momenter som ankeutvalget tillagde betydning var, at agentens rolle var en afgrænset og dokumenteret opgave, hvor det fremgik, at samtalerne mellem agenten og A skulle dreje sig om det, som A selv ønskede at tale om, og agenten ikke skulle presse eller overtale A til at snakke. Hertil lagde de vægt på, at det ikke var gjort gældende, at agenten havde handlet i strid med disse retningslinjer.

Endelig fremhæver ankeutvalget, at bevisførelsen omkring agenten ikke havde haft afgørende betydning for sagens udfald. Beviset fremstod som støtteelement til et ellers massivt bevismateriale. På den baggrund fandt ankeutvalget, at retssagen havde været retfærdig, og brugen af beviser indsamlet ved skjulte lydoptagelser ikke indebar en krænkelse af selvinkrimineringsforbuddet. Derudover var A's indsigelser blevet behandlet procesmæssigt forsvarligt. Ankeutvalget fandt enstemmigt, at der ikke var tilstrækkelig grund til, at anken skulle fremmes for Høyesterett.

På samme måde som i Borglit-sagen blev der etableret et venskabeligt forhold mellem den mistænkte og agenten, der var iført en skjult båndoptager. På baggrund af denne relation vælger den mistænkte at udtale sig. Ankeutvalget foretog i lighed med Højesteret i Borglit-sagen en vurdering af den tiltaltes tilstand, herunder om hun befandt sig i en særligt sårbar situation.

Både ankeutvalget i HR-2019-1747-U og Højesteret i Borglit-sagen tillagde det betydning, at der var en dokumenteret ramme for infiltrationen. I Borglit-sagen fremhæves fra den juridiske ramme følgende: *»hvis mistænkte, tilkendegiver, at han ikke vil tale om emnet, skal det respekteres i situationen [...]»*.¹⁷³ I HR-2019-1747-U afsnit 41 fremgår følgende: *»Samtalene skulle dreie seg om det A selv ønsket å snakke om, og hun skulle ikke presses eller overtales.»* Dermed blev der i begge sager lagt vægt på, at samtalerne var frivillige for den infiltrerede.

---

¹⁷² HR-2019-1747-U afsnit 42

¹⁷³ SS-106/2023-HJR, s. 33

4.2.3. LA-2023-58271

Politiet havde i LA-2023-58271 - udover et omfattende traditionelt efterforskningsarbejde - indsamlet beviser mod A ved anvendelse af bl.a. infiltration. A var mistænkt i en drabssag, og politiet havde iværksat infiltrationen med formålet om at be- eller afkræfte A's medvirken til drabet.

Det centrale spørgsmål i sagen kredsede om, hvorvidt infiltrationen og den efterfølgende brug af beviserne var i strid med selvinkrimineringsforbuddet og retten til en retfærdig rettergang. Modsat tingretten nåede lagmannsretten efter en samlet og konkret vurdering frem til, at beskyttelsen mod selvinkriminering ikke var tilsidesat, og infiltrationen og anvendelsen af beviserne var proportionel. Lagmannsretten fandt, at den del af infiltrationen som anklagemyndigheden ønskede at anvende som bevis, foregik under trygge rammer, og at A's indvendinger var blevet behandlet processuelt forsvarligt.

I sagen beskrives selve etableringen af samværet mellem A og undercoveragenten, hvilket også gjorde sig gældende i Borglit-sagen. Politiet foranledigede det første møde mellem A og agenten, hvor de blev placeret i samme politibil, hvor agenten over for A fremstod som anholdt for spirituskørsel. Lagmannsretten undlod at fastslå, om selve etableringen af kontakten havde elementer af tvang, men lagde vægt på, at formålet med at placere dem i samme politibil var for at få afklaret, om A var interesseret i kontakt med agenten. Ved de efterfølgende møder var agenten og A på fri fod, hvor A selv valgte at opretholde kontakten med agenten. I Borglit-sagen blev agenten bragt i forslag som fælleskabsmakker til T i fængslet. I begge sager foranledigede politiet kontakten, imens de mistænkte ikke var på fri fod med formålet om at få afklaret om de mistænkte var interesseret i kontakten. Til forskel fra LA-2023-58271 var T i Borglit-sagen frihedsberøvet under hele infiltrationen.

På samme måde som i Borglit-sagen foretog lagmannsretten en vurdering af, om A befandt sig i en særligt sårbar situation. Lagmannsretten fandt, at A ikke befandt sig i en sårbar situation, og i den forbindelse tillagde de det betydning, at A allerede var involveret i kriminalitet – herunder narkotikakriminalitet. Derudover forholdt de sig til hans alder og opvækst.

Ved vurderingen af, om efterforskningen var i strid med forbuddet mod selvinkriminering og retten til tavshed, fremhævede lagmannsretten afsnit 43 i HR-2019-1747-U, der lyder som følgende:

»Samtalene ikke på noe tidspunkt dreide seg om hvorvidt A hadde begått de handlinger som hun var mistenkt for, og senere siktet for« og at »de hadde derfor ikke preg av å være fordekte avhør.«

Lagmannsretten lagde til grund, at samtalen mellem A og undercoveragenten faldt under samme kategori som samtalerne i HR-2019-1747-U, hvorfor samtalen ikke bar præg af en afhøring. Lagmannsretten nåede frem til dette resultat, selvom de vurderede, at der undervejs i samtalen forekom momenter, hvor samtalen isoleret set havde træk, der kunne sammenlignes med en afhøring. Retten lagde vægt på, at hvis samtalen blev læst i sin helhed, var selvinkrimineringsforbuddet ikke krænket. De lagde endvidere vægt på, at A selv bragte de strafbare forhold og alibi op, samt gav fyldestgørende og detaljerede forklaringer, uden at agenten behøvede at stille spørgsmål.¹⁷⁴

---

¹⁷⁴ LA-2023-58271, afsnit 11

Slutteligt fremhævede lagmannsretten i overensstemmelse med praksis fra EMRK og Borglit-sagen, at infiltrationsmaterialet var en mindre del af et større bevismateriale, og næppe et afgørende bevis i sagen.

4.3. Sammenfatning

At infiltration (og provokation) i norsk ret ikke er reguleret ved lov, skaber en række usikkerheder om retstilstanden. Selvom rammerne for infiltration er opsummeret i Riksadvokatens Rundskriv,¹⁷⁵ opstilles der ikke enkelte absolutte betingelser for anvendelsen af metoden, hvorfor der opstår tvivl om, hvor langt politiet kan gå i forsøget på at opklare en forbrydelse.

De norske domstole har skabt en praksis, i hvilken, de tillægger forskellige momenter betydning. I HR-2019-1747-U og LA-2023-58271 blev det undersøgt, om den mistænkte befandt sig i en særligt sårbar situation. På baggrund heraf konkluderes det, at domstolene foretager en konkret vurdering af den mistænkte sårbarhed, hvor momenter såsom pågældendes tidligere kriminalitet, opvækst og afhængighedsforhold til agenten spiller ind. Derudover kan stedet, hvor infiltrationen foregår, have betydning.

Det kan endvidere konkluderes, at der foretages en helhedsvurdering af, om samtalerne er frivillige for den mistænkte. Ved denne vurdering lægges der bl.a. vægt på, hvem der tager initiativ til at tale om strafbare forhold, samt om den mistænkte detaljeret og fyldestgørende udtaler sig uden spørgsmål fra agenten. Det kan udledes af LA-2023-58271, at samtalen skal læses i sin helhed, og den omstændighed at der foreligger enkelte momenter, der kan karakteriseres som en afhøring, ikke er ensbetydende med, at selvinkrimineringsforbuddet er krænket.

I Borglit-sagen foretog Højesteret i overvejende grad den samme vurdering som de norske domstole. Højesteret tillagde også den mistænkte sårbarhed betydning. Derudover tillagdes det betydning, hvilken rolle agenten og den mistænkte havde i samtalerne, og hvorvidt samtalerne kunne karakteriseres som frivillige. Endelig vurderedes det, i lighed med lagmannsretten i LA-2023-58271, at til trods for enkelte momenter, der kunne sammenlignes med en afhøring, var samtalerne frivillige for den mistænkte. Højesterets afgørelse synes derfor at være i tråd med den norske retspraksis.

Selvom norsk ret ikke er en selvstændig retskilde i dansk ret, og de tvivlsomt har fundet en holdbar løsning til anvendelsen af efterforskningsmetoden, da det stadig udestår for Norge at regulere retsområdet ved lov, konkluderes det, at den norske retspraksis er en god inspirationskilde. Begrundelsen herfor er, at de norske domstole i flere sager har taget stilling til brugen af undercoveragenter i bagudrettet efterforskning. Domstolene har derfor i en række konkrete sager forholdt sig til de problematikker, som efterforskningsmetoden medfører. Desuden kan Riksadvokatens Rundskriv anvendes som en form for rettesnor til udarbejdelse af rammerne af efterforskningsmetoden i dansk ret.

Kapitel 5. Bør efterforskningsmetoden lovreguleres?

På baggrund af gennemgangen af dansk og norsk retspraksis er det nærliggende at undersøge, hvorvidt brugen af infiltration i bagudrettet efterforskning bør reguleres ved lov. Sådanne overvejelser er genstand for det følgende afsnit, og vil blive behandlet gennem brug af den retspolitiske metode.¹⁷⁶

---

¹⁷⁵ RA-2018-2, s. 6-8

¹⁷⁶ Evald (2024) s. 157 ff.

Som redegjort for i afsnit 2.1. er infiltration ikke lovreguleret i dansk ret, og siden 1984-betænkningen ses efterforskningsmetoden heller ikke genovervejet, herunder hjemlen for efterforskningsmetoden, eller hvorvidt der er eller bør være begrænsninger ved metoden.¹⁷⁷ Ved fastlæggelsen af den nedre grænse af agentvirksomhed, fremgår det af 1984-betænkningen, at flertallet af udvalgets medlemmer lagde vægt på, at begrebet agentvirksomhed vil omfatte de former for aktiv efterforskning, hvor der kan opstå særlige risici og betænkeligheder. Disse risici og betænkeligheder er særligt knyttet til politiets deltagelse i lovovertrædelsen.¹⁷⁸ Udvalget synes derfor ikke at have undersøgt de risici og betænkeligheder, der kan opstå, hvis politiet ikke tager del i lovovertrædelsen, men anvender infiltration til at opklare en forbrydelse.

Da formålet med infiltration er at indsamle oplysninger fra den infiltrerede, er der en reel risiko for, at samtalen mellem agenten og den mistænkte får karakter af en afhøring, hvor den mistænkte risikerer at inkriminere sig selv. Dette understøttes både af Borglit-sagen samt praksis fra Norge og EMD. Politiet skal balancere mellem en uformel samtale, hvor den mistænkte frivilligt taler om den efterforskede forbrydelse og en afhøringslignende samtale, hvor den pågældende skal gøres bekendt med sine rettigheder. Da retten til tavshed og forbuddet mod selvinkriminering er væsentlige retssikkerhedsgarantier, som risikerer at blive tilsidesat under en infiltration, er der oplagte grunde for en lovregulering af efterforskningsmetoden.

At opstille retningslinjer for metoden, der på den ene side er tilstrækkeligt klare og forudsigelige til, at domstolene ud fra disse kan vurdere, hvorvidt samtalerne har været frivillige, og på den anden side ikke er for konkrete, således at politiet ikke har mulighed for at anvende efterforskningsmetoden på de enkelte sager, kan virke vanskeligt. Dette skal ses i lyset af, at intensiteten og varigheden af infiltration kan variere betydeligt, og at grænsen mellem en uformel samtale og en afhøring kan være svær at definere.

Hvis lovgiver opstiller enkelte absolutte vilkår, der danner rammen for politiets efterforskningsarbejde, herunder domstolskontrol, vil det på den ene side sikre en mere ensartet behandling af fremtidige sager og efterforskningsmetoden vil ligeledes ikke komme i krambolage med legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2. På den anden side vil det kunne besværliggøre politiets arbejde, da den juridiske vurdering ikke blot foretages af anklagemyndigheden, men tillige skal godkendes af en dommer.

En mulig lovregulering vil være at indsætte en ny bestemmelse i retsplejelovens kapitel 68, hvor reglerne om afhøringer og særlige efterforskningskridt – herunder agentreglerne - befinder sig. Som RPL § 754 a er formuleret nu, omfatter bestemmelsen ikke sager, hvor gerningsindholdet er fuldbyrdet. En mulighed vil derfor være at ændre ordlyden af RPL § 754 a, så den ligeledes dækker situationen i Borglit-sagen. På den måde vil efterforskningsmetoden være underlagt kravet om forudgående retskendelse, jf. RPL § 754 c, stk. 1 og provokationsforbuddet i RPL § 754 b, stk. 1. Dette vil sikre kontrol og tilsyn med politiets arbejde. En udvidelse af RPL § 754 a er nærliggende, idet praksis fra EMD vedrørende anvendelsen af agenter i bagudrettet efterforskning reelt bygger på de samme principper som de danske agentregler, herunder navnlig provokationsforbuddet. Det vil derfor set med internationale øjne være oplagt at tilpasse bestemmelsen.

---

¹⁷⁷ Lentz (2019) s. 131

¹⁷⁸ Bet. 1984, s. 155

Kapitel 6. Konklusion

Formålet med specialet var først og fremmest at undersøge politiets muligheder for at anvende undercoveragenter i bagudrettet efterforskning, herunder den retlige ramme. Når politiet efterforsker bagudrettet, er forbrydelsen allerede begået. RPL §§ 754 a-e finder derfor ikke anvendelse, da politiet ikke kan siges at tilbyde bistand til at tilskynde nogen til at udføre eller fortsætte en lovovertrædelse, jf. ordlyden af RPL. § 754 a. Dette er både konkluderet af den tidligere justitsminister og af Højesteret.

Hvis politiet anvender agenter, efter forbrydelsen er begået, er det med et opklaringsformål for øje. Agenten indsættes derfor i den mistænkte miljø for at skaffe oplysninger fra den mistænkte med formålet om at be- eller afkræfte vedkommendes involvering i den efterforskede forbrydelse. På baggrund af Strafferetsplejeudvalgets betænkning 1023/1984 og Højesterets kendelse af 14. maj 2024, vil et sådant efterforskningsskridt karakteriseres som infiltration.

Infiltration er et af de efterforskningsskridt, som politiet kan iværksætte som følge af deres almindelige efterforskningskompetence, hvilket Højesteret ligeledes konkluderede. I 1984-betænkningen fandt udvalget ikke betænkeligheder ved den manglende lovregulering af infiltration, hvilket øjensynligt skal ses i lyset af, at udvalget udelukkende forholdt sig til brugen af infiltration i en fremadrettet efterforskning. Det kan dog konkluderes, at såfremt infiltration anvendes i bagudrettet efterforskning, medfølger der andre udfordringer og betænkeligheder end dem, som udvalget redegjorde for.

Med Højesterets kendelse som omdrejningspunkt, er de udfordringer, som opstår ved brugen af undercoveragenter i bagudrettet efterforskning blevet behandlet. Det første problem omhandler, at aflytninger foretaget af en infiltrator ved brug af personbåret skjult aflytningsudstyr i et fængsel, ifølge Højesteret, er i strid med EMRK art. 8, stk. 1 om privatlivets fred. Et sådant myndighedsindgreb skal være i overensstemmelse med lov, jf. EMRK art. 8, stk. 2. Højesteret nåede frem til, at der i dansk ret ikke er tilstrækkelig hjemmel til at opfylde kravet i EMRK art. 8, stk. 2. Derudover kan det konkluderes, at en juridisk ramme for infiltrationen, der er udarbejdet af politiet, ikke er tilstrækkeligt til at opfylde legalitetskravet i EMRK art. 8, stk. 2.

Det centrale spørgsmål i både Borglit-sagen samt praksis fra EMD og Norge er, hvorvidt samtalen mellem undercoveragenten og den mistænkte kan karakteriseres som en afhøring. Hvor når en samtale mellem en polititjenestemand og en mistænkt har karakter af en afhøring er svært at definere, da det ikke er i strid med EMRK art. 6, om retten til en retfærdig rettergang, at få en mistænkt til at tale om en efterforskede lovovertrædelse. Der kan derfor opstå situationer, der kan opfattes som værende i grænsetilfældet mellem en formel afhøring og en uformel samtale med politiet. Dette er problematisk, da den pågældende i det ene tilfælde skal gøres bekendt med retten til ikke at udtale sig, og i det andet tilfælde ikke skal. Ud fra Højesterets afgørelse kan det konkluderes, at hvis samtalerne er frivillige og den mistænkte ydermere ikke udsættes for utilbørligt pres af agenten, falder situationen uden for retsplejelovens regler om afhøringer. Ligeledes kan det konkluderes, at når agenten er vedholdende og indtager en mere aktiv rolle i samtalen, har samtalen karakter af en afhøring.

Med udgangspunkt i Højesterets kendelse er det, når det drejer sig om anvendelsen af oplysninger fra infiltration klart, at der under alle omstændigheder skal skelnes mellem den mistænkte frivillige indrømmelser, som lovligt kan indgå som beviser, og de fremprovokerede indrømmelser, som herefter må betragtes som ulovlige beviser. Selvom selvinkrimineringsforbuddet og retten til ikke at udtale sig er væsentlige retsgarantier, er Højesterets kendelse et

bevis på, at disse garantier kan fraviges. Højesterets resultat understøtter den danske tilgang til formelle fejl, idet de ulovligt tilvejebragte beviser blev tilladt at indgå i straffesagen.

Slutteligt er der foretaget en vurdering af, om infiltration i en bagudrettet efterforskning bør lovreguleres. Det kan konkluderes, at det kan være vanskeligt at opstille generelle retningslinjer for efterforskningsmetoden, men henset til indgrebets karakter, bør der være en nærmere kontrol og forberede rammer for politiets efterforskningsarbejde.

Litteraturfortegnelse

Artikler, afhandlinger mv. (alfabetisk)

Reference

Gammeltoft-Hansen (1979)	Gammeltoft-Hansen, Hans. U.1979B.1, <i>Om afgrænsningen af »straffeprocessuelle tvangsindgreb«</i> .
Gammeltoft-Hansen (1981)	Gammeltoft-Hansen, Hans. <i>Straffeprocessuelle tvangsindgreb – Retspolitiske studier</i> . Juristforbundets Forlag. 1981.
Lentz (2019)	Lentz, Lene Wachter. <i>Politiets Infiltration På Digitale Platforme – set i et menneskeretligt perspektiv</i> . Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab. 2/2019.
Lindegaard (U.1983B.79)	Lindegaard, Per. (Tidl. Rigsadvokat). U.1983B.79, »- - med en sigtets retsstilling«
Lund Madsen (U.2017B.95)	Madsen, Lasse Lund. U.2017B.95, <i>Agentvirksomhed online – efterforskning i IT-relaterede sager om misbrug af børn</i> .
Sørensen m.fl. (2015)	Sørensen, Anne-Stina, Kragh, Lotte og Ulrich, Gyrithe. <i>Den Gode Afhøring</i> . (Manus version af artiklen). Rigspolitiet. Koncern HR. Politiskolen. 2015. (Bilaget er fjernet i specialet)

Bøger (alfabetisk)

Reference

Evald (2024)	Evald, Jens. <i>Juridisk teori, metode og videnskab</i> . Djøf Forlag. 3. udgave. 2024.

- Halleskov & Terkelsen (2023) Halleskov, Louise & Terkelsen, Ole. *Folkeret og menneskerettigheder*. Karnov Group. 2. udgave. 2023.
- Henricson (2022) Henricson, Ib. *Politiret*. Djøf Forlag. 7. udgave, 1. oplag. 2022.
- Jochimsen & Fuglsang (2024) Jochimsen, Jørgen, Sørensen, Henning Fuglsang. *Straffeprocessuel oversigt*. Karnov Group. 3. udgave. 2024.
- Kistrup m.fl. (2023) Kistrup, Michael, Poulsen, Jakob Lund, Røn, Jens, & Rørdam, Thomas. *Straffeprocessen*. Karnov Group. 4. udgave. 2023.
- Kjølbro (2023) Kjølbro, Jon Fridrik. *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere*. Djøf Forlag. 6. udgave. 2023.
- Bormann m.fl. (2024) Bormann, Anne Louise, Bülow, Jens-Christian, Hjortenbergs, Jesper, Knudsen, Mette Lyster, Røn, Jens, & Rørdam, Thomas. *Kommenteret Retsplejelov Bind IV - §§ 683-1043*. 11. udgave. 2024.
- Toftegaard Nielsen (2020) Nielsen, Gorm Toftegaard, ved Holst, Nicolaj Sivan. *Straffesagens Gang*. Djøf Forlag. 7. udgave. 2020.
- Smith (2015) Smith, Eva. *Straffeprocess – Grundlæggende regler og principper*. Karnov Group. 7. udgave/3. opslag. 2015.
- Gammeltoft-Hansen (1989) Gammeltoft-Hansen, Hans, *Strafferetspleje, Bind II, Sigtede – Forsvaret – Efterforskningen, Tvangsindgreb*. Jurist- og Økonomforbundets Forlag. 1. udgave/1. opslag. 1989.

Lovgivning

Danske love, forarbejder m.v.

Reference

BEK nr. 467 af 26/09/1978.

Bekendtgørelse om vejledning af sigtede om adgangen til at begære en

forsvarer beskikket. Version 26. september 1978.

Bet. 1984

Justitsministeriets Strafferetsplejeudvalgs Betænkning nr. 1023/1984: Politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter.

Bet. 1971

Justitsministeriets Udvalgs Betænkning nr. 622/1971: Efterforskning i straffesager m.v.

CIR1H nr. 9125 af 01/01/2022

Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet: Meddelere og civile agenter, version 1. januar 2022.

RPL

Retsplejeloven: Lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018.

STRFL

Straffeloven: Lovbekendtgørelse nr. 1156 af 20. september 2018.

Norske love, forarbejder m.v.

Reference

NOU 2016:24

NOU 2016:24, Norges Offentlige Utredninger, 2016: 24, »Ny straffeprosesslov«, Utredning fra Straffeprosessutvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon 20. juni 2014. Avgitt til Justis- og beredskapsdepartementet 3. november 2016.

RA-2018-2

Riksadvokatens Rundskriv nr. 2/2018 af 31. oktober 2018: Infiltrasjon og provokasjon som etterforskningsmetode – vederlag til politiets kilder.

Folkeretlige retsakter

Reference

EMRK

European Convention on Human Rights, Council of Europe, Rome, 4 November 1950.

Domme, kendelser m.v.

Danske afgørelser (kronologisk)

Reference

U 1990.866 Ø anke 9-	Østre Landsrets Dom 30. maj 1990 i 61/1990.
U 1997.336 V	Vestre Landsrets Dom af 19. december 1996 i anke 5. afd. S-1637-96.
U 1999.1744 Ø	Østre Landsrets Kendelse af 17. februar 1999 i kære 7. afd. nr. S-4546-98.
U 2002.340 H	Højesterets Dom af 15. november 2001 i sag II 106/2001. (TfK2002.104).
U 2012.272 H	Højesterets Kendelse af 13. oktober 2011 i sag 120/2011 (TfK2012.51/1)
U.2012.2225 Ø	Østre Landsrets Dom af 14. marts 2012 i anke 11. afd. nr. S-2794-11. (TfK2012.611/1).
U 2018.429/1 Ø	Østre Landsret Kendelse af 29. september 2017 i kære 5. afd. nr. S-2366-17
TfK2023.449	Østre Landsrets Dom af 1. august 2023 i anke 14. afd. S-1434-23.
SS-106/2023-HJR 2. afd.	Højesterets Kendelse af 14. maj 2024. Sag 106/2023. I tidligere instanser er afsagt kendelse af Retten i Glostrup den 30. juni 2023 (CL-13311/2022) og af Østre Landsrets 14. afdeling den 25. september 2023 (S-1893-23).

Norske afgørelser (kronologisk)

Reference

Rt-1999-1269	Rt-1999-1269 (Verksbetjent): Høyesterett – Dom af 7. september 1999.
Rt-2013-323	Rt-2013-323: Norges Høyesterett – Kendelse af 12. marts 2013
HR-2019-1747-U	HR-2019-1747-U: Norges Høyesteretts ankeutvalg – Beslutning af 16. september 2019.
LA-2023-58271	LA-2023-58271: Agder lagmannsrett –

Praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (kronologisk)

Reference

Funke v. France	Funke v. France (10828/84) af 25.02.1993.
John Murray v. The United Kingdom	John Murray v. The United Kingdom (18731/91) af 08.02.1996.
Saunders v. The United Kingdom	Saunders v. The United Kingdom (19187/91) af 17.12.1996.
Teixeira de Castro v. Portugal	Teixeira de Castro v. Portugal, (44/1997/828/1034) af 09.06.1998.
Khan v. The United Kingdom	Khan v. The United Kingdom (35394/97) af 12.05.2000.
J.B. v. Switzerland	J.B. v. Switzerland (31827/96) af 03.05.2001.
Allan v. The United Kingdom	Allan v. The United Kingdom (48539/99) af 05.11.2002.
Jalloh v. Germany	Jalloh v. Germany (54810/00) af 11.07.2006.
Khudobin v. Russia	Khudobin v. Russia, (59696/00) af 26.10.2006.
Ramanuskas v. Lithuania	Ramanuskas v. Lithuania, (74420/01) af 05.02.2008.
Aleksandr Zaichenko v. Russia	Aleksandr Zaichenko v. Russia (39660/02) af 18.02.2010.
Bannikova v. Russia	Bannikova v. Russia (18757/06) af 04.11.2010.
Sepil v. Turkey	Sepil v. Turkey (17711/07) af 12.11.2013.
Lagutin and others v. Russia	Lagutin and others v. Russia (6228/09,

	19123/09, 19678/07, 52340/08 and 7451/09), af 24.04.2014.
Matanovic v. Croatia	Matanovic v. Croatia (2742/12) af 04.04.2017.
Lysyuk v. Ukraine	Lysyuk v. Ukraine (72531/13) af 14.10.2021.
Yakhymovych v. Ukraine	Yakhymovych v. Ukraine (23476/15) af 16.12.2021.
Boutaffala v. Belgium	Boutaffala v. Belgium (20762/19) af 28.06.2022

Hjemmesider (kronologisk)

Reference

Craig, Meaghan. Global News. *How do Mr. Big sting operations work.* (2018)

Craig, Meaghan. Global News. *How do Mr. Big sting operations work.* (2018)

<https://www.global-news.ca/news/4601171/mr-big-sting-crime/>

Justitsministerens bevarelse af 02.06.21

Justitsministeriet. Retsudvalget 2020-21.

Justitsminister Nick Hækkerups besvarelse af spørgsmål nr. 1284 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg af 2. juni 2021:

<https://www.ft.dk/samling/20201/alm-del/reu/spm/1284/svar/1798714/2426206.pdf>

Justitsministerens supplerende svar af 26.08.21

Justitsministeriet. Retsudvalget 2020-21.

(Alm.del) Justitsminister Nick Hækkerups supplerende svar af 26. august 2021: svar fremgår som *fortroligt dokument*:

<https://www.ft.dk/samling/20201/alm-del/REU/spm/1284/svar/1804632/index.htm>